Addo, quod falsum est, quod supponit Suarez in argumento: unam scilicet ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, esse determinate veram, & alteram determinate falsam, in signo antecedenti divinum decretum, de quo fuse articulo sequenti.

103 Ad ultimum nego Minorem: Ad cujus primam probationem dicendum est, Deum cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ suum decretum ut possibile, sumendo possibile improprie, & largo modo; secus si in propria & stricta significatione usurpetur. Possibile enim potest sumi duobus modis: primo improprie, & in ampla quadam significatione, prout scilicet significat illud quod absolute non repugnat. Secundo proprie & stricte, & prout denotat illud quod continetur solum in potentia causæ, omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Quamvis ergo divina decreta possint dici possibilia primo modo, quia non repugnant esse (in quo etiam sensu, divina essentia, attributa, divinæ personæ, & omnia quæ sunt in Deo, possibilia dici possunt) in secunda tamen acceptione divina decreta non possunt esse, nec cognosci a Deo, ut possibilia; ad hoc enim necessarium esset, ut Deus cognosceret in aliquo signo, & instanti rationis in quo, & non solum a quo, suam voluntatem, ut omnino indifferentem, & indeterminatam ad futuritionem, vel non futuritionem rerum: quod repugnare jam ostendimus.

104 Ad secundam probationem Minoris principalis, respondeo primo negando Antecedens: Supposito enim quod Deus ab æterno creasset Angelum diligentem, ejus dilectio non posset ab illo cognosci ut futura, quia essentia Angeli esset ea tantum prior, prioritate a quo, quod (ut ostendimus) non sufficit ad futuritionem, etiam virtualem.

Secundo, dato & non concesso Antecedente, negatur Consequentia & paritas. Ratio disparitatis est, quia in tali casu, substantia Angeli, ejusque dilectio, per accidens tantum mensurarentur æternitate, tamquam mensura non sibi propria, & essentiali: At vero divinum decretum mensuratur æternitate, tamquam mensura propria, & sibi essentiali.

ARTICULUS IV.

An Deus certo præscint futura contingentia & libera in eorum veritate objectiva?

§. I.

Proponitur status quæstionis.

105 NOtandum primo: Duplicem a Philosophis distingui veritatem: unam formalem quæ residet in intellectu cognoscente; alteram objectivam, quæ est in ipso objecto cognito, & quæ consistit in connexione prædicati cum subjecto: quæ si sit necessaria, & fundata in natura, & quidditate objecti, præpositio quæ illam enuntiat, dicitur necessaria, & æternæ veritatis: sin autem contingens, & proveniens ab extrinseco, vocatur de futuro contingenti.

Notandum secundo, sive potius supponendum, Propositiones de futuro contingenti, esse determinate veras, aut falsas ab æterno, pro omni instanti reali: quia nullum potest assignari instans reale, in quo Deus non se determinaverit, absolute, vel conditionate, circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilium, mediante decreto absoluto, vel conditionato: unde dependenter a tali decreto, ab æterno in Deo existente, res omnes contingentes, & liberæ, sunt ab æterno determinate futuræ, vel non futuræ, & consequenter propositiones de illis enuntiatæ, determinate veræ, vel falsæ in omni instanti reali. Hoc tamen non obstante, Theologi distinguunt in Deo duo signa vel instantia rationis (abstrahendo ab eo quod sint instantia rationis in quo, vel solum a quo) in quorum priori Deus intelligitur in sua natura constitutus, cum suis attributis essentialibus, & ut cognoscens omnia possibilia per scientiam simplicis intelligentiæ, nihil tamen adhuc determinans circa futuritionem, vel non futuritionem rerum. In secundo vero concipitur in Deo decretum, quo se libere determinat ad illas producendas in aliqua differentia temporis, vel ad illas relinquendas in statu meræ possibilitatis. Quæritur ergo, an in illo primo signo rationis, in quo adhuc non concipitur in voluntate divina decretum absolutum, vel conditionatum, circa futuritionem, vel non futuritionem rerum contingentium, illæ sint determinate futuræ, vel non futuræ, absolute, vel conditionate; & propositiones de illis enunciatæ determinate veræ, vel falsæ? Sive quod idem est, an futuritio determinata rerum contingentium, eorumque veritas objectiva, sit dependens, vel independens a divino decreto? Si enim ab illo non dependeat, erit eo prior, & illud antecedens; si autem dependeat, erit eo posterior, & subsequens ad illud.

106 Notandum tertio, Quod sicut quando dicitur, quod alter oculus est necessarius ad videndum, hoc potest intelligi duobus modis: primo ut ly *alter* supponat determinate, & pro aliquo in particulari, & in individuo: secundo, ut supponat confuse, & indeterminate, pro aliquo, quicumque ille sit, vel dexter vel sinister, ut explicari solet in Logica. Ita similiter, quando quæritur an aliqua ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, sit vera vel falsa, ante decretum, hoc potest intelligi, vel de aliqua indeterminate, & confuse, quæcumque illa sit, vel de aliqua determinate, in particulari, & in individuo. Si quæstio in primo sensu intelligatur, extra dubium & controversiam est, aliquam ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, indeterminate & confuse, debere esse veram, vel falsam: id est ambas non posse esse simul veras, & simul falsas. Unde solum est difficultas, & controversia inter Theologos, an aliqua determinate, in particulari, & in individuo, v. g. hæc *Antichristus erit*, *Petrus conversetur*, habeat determinatam veritatem objectivam, ante decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, in qua Deus certo cognoscat futura contingentia & libera.

Partem affirmativam tenent communiter Recentiores 107
extra Scholam D. Thomæ. Sententiam tamen negativam expresse tradit Aristoteles cap. 8. 1. Periherm. D. Thomas ibidem lect. 12. omnesque fere antiqui Aristotelis Interpretes; Ammonius, Averroes, Boetius, Julius Paccius, aliique Peripatetici, in illum locum: quibus ex Recentioribus subscribunt Fonseca 4. Metaph. cap. 7. in explanatione textus, & 3. Institutionum cap. 6. Henriquez Tomo 2. lib. de ultimo fine hominis cap. 4. Bellarminus lib. 2. de gratia & libero arbitrio cap. 4. & 15. Toletus ad cap. 8. Periherm. aliique plures. Eamdem sententiam tuetur Scotus in 1. dist. 39. q. 1. §. *Viso de contingentia rerum*, ubi hæc scribit: *In illo primo instanti* (antecedenti decretum) *non sunt vera contingentia, quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatam: posita autem determinatione voluntatis divinæ, jam sunt vera, videlicet pro illo secundo instanti*. Quo nihil clarius & expressius in favorem nostræ sententiæ dici potest.

§. II.

Vera Sententia stabilitur, & auctoritate Aristotelis, & D. Thomæ firmatur.

DIco igitur: Propositiones de futuro contingenti, an- 108
te decretum, nullam habere veritatem objectivam determinatam, in qua Deus futura contingentia, vel libera certo cognoscat. Ita (ut dixi) expresse docet Aristoteles 1. de interpret. cap. 8. ubi loquens de futuris contingentibus, qua talibus, & prout continentur in suis caussis indifferentibus, antequam salva earum indifferentia, ad illorum productionem determinentur; ac proinde loquens implicite & virtualiter de illis, ut præcedunt efficax decretum Dei, quo caussæ prædictæ determinantur, in ipso capitis exordio, sic ait: *In his ergo & quæ sunt & quæ facta sunt necesse est affirmationem veram vel falsam esse &c. In singularibus vero & futuris non similiter*. Ubi S. Thomas lect. 13. *In his quæ sunt, id est in propositionibus de præsenti, & in his quæ facta sunt, id est in propositionibus de præterito, necesse est quod affirmatio vel negatio determinate sit vera vel falsa*. Et post pauca: *Sed in singularibus futuris est quædam dissimilitudo, nam in præteritis & præsentibus necesse est quod altera oppositarum determinate sit vera, & altera falsa in quacumque materia: Sed in singularibus quæ sunt de futuro, hoc non est necesse quod una determinate sit vera, & altera falsa, & hoc quidem dicitur quantum ad materiam contingentem*. Quo nihil clarius, & expressius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Idem docet in 1. sent. dist. 38. quæst. 1. artic. 5. ad 2. his verbis: *Futurum contingens non est determinate verum antequam fiat, quia non habet caussam determinatam*. Et quæst. 16. de malo art. 7. *Ea*, inquit, *quæ sunt ad utrumliber, non possunt præcognosci in suis caussis determinate, sed sub disjunctione: utpote quia erunt vel non erunt, sic enim habent veritatem*. Videndus est etiam in hac parte q. 16. art. 7. ad 3. ubi expressissime loquitur.

Ex quibus habes Gabrielem Vasquez, & alios Recen- 109
tiores, non solum male de Aristotele mereri, sed etiam in D. Thomam graviter peccare, dum asserant Aristotelem errasse, in eo quod docuit propositionum contradicentium de futuro contingenti, neutram esse determinate veram, vel falsam: quia (inquit) per hoc certam, & infallibilem futurorum contingentium præscientiam Deo denegavit. Patet, inquam, hanc responsionem non solum esse frivolam, sed etiam S. Doctori injuriosam. Si enim in hoc erasset Aristoteles, non debuisset S. Thom. ei adhærere, ejusque sententiam sequi, sed potius illum corrigere, ac emendare. Præterquam quod, male omnino discurrunt illi Auctores, dum ex eo quod Aristoteles docuit contradicentium propositionum de futuro contingenti, neutram esse determinative veram, vel falsam, inferunt illum Deo certam futurorum notitiam abstulisse. Aliud enim est, quod Deus futura contingentia ante decretum, & determinationem suæ voluntatis non cognoscat, cum pro eo priori non sint determinate vera, nec proinde cognoscibilia; & aliud quod ea absolute non præsciat, nec prævideat: & sicut ex primo posset deduci secundum, eodemmodo posset quis inferre, in Deo nullam esse libertatem, quia in eo signo rationis, in quo actus notionales, & necessarii in Deo concipiuntur, nullum in eo intelligitur libertatis exercitium. Item ex eo sequeretur, Deum non esse omnipotentem, nec justum, nec misericordem; quia in eo signo rationis, in quo concipimus divinam naturam, ut est intra propriam lineam, præcisis per intellectum attributis, non apprehendimus in illo omnipotentiam, nec justitiam, aut misericordiam. Denique in Deo non esset Trinitas Personarum, quia in illo signo rationis, in quo divina natura, abstractis per intellectum personalitatibus, apprehenditur, nullæ in eo concipiuntur relationes, aut personæ, vel actus notionales.

110 Non valet etiam aliorum responsio, qui dicunt Aristotelem & D. Thomam non negare unam ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti esse determinate veram, quoad se, & respectu intellectus divini, sed solum quoad nos, & respectu intellectus humani, cui talis veritas occulta & incognita est. Non valet, inquam, hæc elusio: Tum quia, juxta illam, discrimen quod Aristoteles & D. Thomas inter propositiones de futuro contingenti, & de præsenti ac de præterito statuunt, subsistere nequit, cum non solum propositiones de futuro contingenti, sed etiam de præsenti & de præterito, possint esse nobis occultæ & incognitæ. Tum etiam, quia non aliam reddunt rationem, quare neutra ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti sit determinate vera vel falsa, nisi quia futurum contingens non habet esse determinatum in suis caussis, ut patet ex verbis D. Thomæ in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. supra relatis, ait enim: *Futurum contingens non est determinate verum antequam fiat, quia non habet caussam determinatam*. Sed hæc ratio probat futura contingentia non habere veritatem objectivam determinatam ante decretum, etiam quoad se, & respectu intellectus divini: Ergo prædicta interpretatio non est legitima.

§. III.

Conclusio ratione suadetur.

111 POtest insuper probari conclusio ratione fundamentali, quam sic breviter propono. Veritas objectiva determinata, de objecto absolute, vel conditionate futuro, præsupponit ipsum objectum ut absolute, vel conditionate futurum: Sed nullum contingens ante decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ, est absolute, vel conditionate futurum: Ergo nec ulla propositio de futuro contingenti determinate vera vel falsa. Major constat ex illo communi Philosophorum axiomate: *Ex eo quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa*: cujus ratio est, quia verum præsupponit ens, sicut proprietas essentiam. Minor autem constat ex dictis §. 2. articuli præcedentis, uti demonstravimus ante decretum, & prædefinitionem divinæ voluntatis, nihil esse determinate futurum: Tum quia ante illud res omnes sunt in statu meræ possibilitatis, & solum habent esse in virtute & omnipotentia Dei; & tunc adhuc nihil amplius habebat mundus hic productus, quam qui solum est possibilis: Tum etiam, quia ante Dei decretum, futura contingentia non habent esse futurum ex natura sua, alias Deus non posset facere ut non essent futura; neque ex Dei caussalitate, cum enim Deus sit agens liberum, non potest intelligi aliqua ejus caussalitas, ante decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

112 Addo quod, futurum (ut supra ostendimus) est illud quod est determinatum in caussa, ad habendam existentiam pro duratione sequenti; unde cum ante decretum, quod est libera determinatio divinæ voluntatis, nihil sit determinatum in caussa prima, ad habendam existentiam pro duratione sequenti, nihil etiam antecedenter ad illud, potest esse, vel concipi ut determinate futurum: sicut nec ante Dei potentiam nihil potest esse, vel concipi ut possibile.

113 Probatur secundo conclusio: Omnis veritas objectiva determinata, debet fundari in aliquo esse, cum veritas consequatur ad ens: Vel ergo veritas objectiva futurorum contingentium ante decretum, fundatur in esse quod habent in se, vel in esse quod habent in suis caussis: Neutrum dici potest: Ergo nullam habent veritatem objectivam ante decretum. Minor, quantum ad primam partem, constat: contingentia enim, quamdiu sunt futura, non sunt in se, ut patet: Ergo veritas objectiva eorum, si quam habeant, non potest fundari in esse quod habeant in se. Probatur vero quantum ad secundam. Nulla res futura habet esse certum & determinatum in caussa indifferenti, & impedibili, ut supra contra Molinam ostendimus: Sed ante decretum omnis caussa libera & contingens, est indifferens, & impedibilis, saltem a Deo: Ergo ante illud non habet esse certum & determinatum in suis caussis. Unde D. Thomas in 1. dist. 38. q. 1. art. 5. *Quædam caussa sunt quæ se habent ad utrumque, & in istis caussis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem*.

Confirmatur: Veritas objectiva, ut diximus in primo 114
notabili, consistit in connexione prædicati cum subjecto: At in signo rationis antecedente divinum decretum, nulla potest esse aut concipi connexio inter prædicatum & subjectum propositionum de futuro contingenti: Ergo nec ulla veritas objectiva. Minor probatur, in tali signo nulla potest esse vel concipi caussa, quæ certo & infallibiliter conjungat extrema propositionis de futuro contingenti, verbi gratia, existentiam cum Antichristo, vel conversionem cum Petro: nam in tali signo non concipitur in Deo, nisi omnipotentia nude sumpta, & omnino indeterminata ad productionem rerum; & secundum principia Adversariorum, decretum indifferens concurrendi ad quodcumque homo voluerit: At connexio illorum extremorum, non potest procedere, nec a divina omnipotentia nude sumpta, & indeterminata, neque a decreto indifferenti: quia (ut sæpe diximus cum S. Thoma) a caussa indifferenti, ut indifferens est, non potest oriri certus & determinatus effectus: Ergo in signo antecedenti decretum, nulla potest esse aut concipi connexio determinata inter prædicatum & subjectum propositionum de futuro contingenti.

Probatur tertio: Adversarii dum intendunt suadere de- 115
terminationem veritatis objectivæ in futuris contingentibus, pro priori ad decretum, committunt circulum vitiosissimum: etenim determinationem veritatis objectivæ suadere nituntur, ut probent determinationem veritatis formalis existentis in divino intellectu; quod patet; ponunt enim determinatam veritatem objectivam in futuris contingentibus, ut in ea certo a Deo cognoscantur, cognitione omnino infallibili, quæque non sit exposita falsitati: hoc autem idem est ac probare determinationem veritatis formalis. At etiam determinationem veritatis objectivæ, colligunt ex determinatione veritatis formalis: Ergo committunt circulum vitiosum. Minor subsumpta probatur: nam pro illa determinatione sic arguunt. Tunc propositio est vera determinate, quando significat rem sicuti est: Sed hoc habet propositio de futuro contingenti ante decretum: Ergo ante illud habet veritatem determinatam. At propositio significans, est formalis, non autem objectiva; hæc enim non significat, sed significatur. Ergo etiam ex veritate determinata propositionis formalis, conantur inferre determinatam veritatem objectivam futurorum contingentium, ac proinde circulum committunt vitiosissimum. Ita egregie illustrissimus & sapientissimus Magister Petrus Godoy, Episcopus Oxomensis, in manuscriptis Tractatus de Scientia Dei.

Probatur quarto conclusio, evertendo præcipuum Ad- 116
versariorum fundamentum. Si propositiones de futuro contingenti essent veræ determinate, pro priori ad decretum, maxime quia in tempore futuro habebunt suam de inesse veram: v. g. illa propositio: *Si Deus Petrum vocaverit, consentiet*, ideo secundum Adversarios, est determinate vera ante decretum, quia adveniente tempore, pro quo consensus futurus dicitur, & conditione posita, Petrus consentiet determinate: At ex veritate propositionis de inesse, non licet colligere veritatem determinatam in propositione de futuro, pro omni priori naturæ, sed ad summum pro omni instanti reali antecedenti: Ergo ruit præcipuum fundamentum adversæ sententiæ. Major patet, Minor probatur. Ex tali veritate de præsenti, non sequitur fuisse veras propositiones de futuro, pro omni instanti naturæ; alias ex hoc quod Petrus modo consentiet vocationi Dei, licebit inferre fuisse consensurum, sub conditione quod vocaretur, pro signo possibilitatis rerum; immo & pro signo antecedente divinam omnipotentiam, & ipsius Dei existentiam, quod nemo dicet: Ergo nec recte colligitur futuritio determinata, pro priori ad decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ.

Probatur quinto, & simili argumento aliud Adversario- 117
rum fundamentum convellitur: illi enim ex natura & vi oppositionis contradictoriæ, inferunt determinatam veritatem aut falsitatem in propositionibus de futuro contingenti ante decretum; Sed ex natura & vi oppositionis contradictoriæ, male infertur talis determinata veritas aut falsitas, pro priori ad divinum decretum: Ergo aliud ipsorum fundamentum corruit. Major est certa, & constabit ex verbis Patris Martinoni infra disp. 6. art. 5. §. 4. referendis. Minor vero probatur. Vis contradictionis non petit quod una propositio sit determinate vera & altera falsa, pro priori ad decretum divinum; sed ad summum petit quod pro omni instanti reali, una sit vera, & altera falsa: Ergo ex vi & lege contradictionis, non bene infertur determinata veritas aut falsitas in propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, pro priori ad decretum. Consequentia est le-

est legitima, Antecedens vero probatur. Vis contradictionis non petit quod una propositio sit determinate vera, & altera falsa, pro omni priori: Ergo nec etiam pro priori ad decretum. Antecedens est certum, alias propositiones contradictoriæ de futuro contingenti, essent veræ, etiam pro priori ad rerum possibilitatem; immo quod magis est, sequeretur quod pro priori ad existentiam Dei, & ad prædicata necessaria illius, deberent verificari. Ex quo ulterius fieret, prius aliquid creatum, esse futurum, quam Deus conciperetur existens: quo nihil absurdius dici potest. Consequentia autem videtur manifesta, quia nulla est ratio probans veritatem determinatam in propositionibus de futuro contingenti, pro priori ad decretum, ex vi & lege contradictionis, quæ pari efficacia non militet, pro omni priori & signo imaginabili, ut constabit cum motiva adversæ sententiæ expendemus.

118 Probatur sexto conclusio destruendo aliud fundamentum Adversariorum. Si ob aliquam caussam, ex vi contradictionis una ex contradictoriis deberet esse determinate vera, & altera determinate falsa, maxime quia propositio disjunctiva composita ex contradictoriis, v. g. ista: *Petrus in his occasionibus & circumstantiis positus operabitur, vel non operabitur*, habet pro illo priori determinatam veritatem, sic enim arguunt Adversarii: At hæc ratio est nulla: Ergo Adversarii ruinoso nituntur fundamento. Probatur Minor: Illa propositio non solum est vera, sed etiam est omnino necessaria: At nulla ex suis partibus est necessaria: Ergo veritas prædictæ propositionis non sumitur ex veritate partium; & consequenter ex eo quod sit determinate vera pro priori ad decretum, non recte colligitur determinata veritas partium illius, pro illo priori.

119 Confirmatur: Illa propositio non tantum est vera, pro priori ad decretum, subsecuto ad signum possibilitatis, sed etiam pro signo possibilitatis rerum: Atqui pro isto signo nulla ex suis partibus, est vera determinate, ut fatentur Adversarii: Ergo ex eo quod sit vera pro priori ad decretum, non recte colligitur determinata veritas alicujus partis, pro illo priori. Minor patet, Major probatur. Ista propositio est æternæ veritatis, non minus quam hæc, *Homo est animal rationale*; immo est veritas primorum principiorum, sicut & ista, *Quodlibet est vel non est*, quæ est unum ex primis principiis, ex solis terminis manifestum. Ergo sicut hæc propositio, *Homo est animal rationale*, quia est necessaria, gaudet veritate, pro signo possibilitatis rerum, terminatque scienriam necessariam Dei; ita etiam prædicta propositio, pro signo possibilitatis, erit vera, scientiamque necessariam terminabit.

§. IV.

Demonstratur ex Adversariorum sententia, tolli libertatem & contingentiam rerum.

120 PRima ratio sumitur ex ipsis principiis Adversariorum, & potest sub hac forma proponi. Illud quod est futurum ex vi & natura oppositionis, quæ est inter duas propositiones contradictorias, est futurum necessario, necessitate absoluta, & antecedente: At juxta principia Adversariorum, contingentia sunt futura, ex vi & natura oppositionis contradictoriæ: Ergo sunt futura necessario, necessitate absoluta & antecedente. Major constat, effectus enim subsequens ad caussam necessariam necessitate absoluta, eamdem fortitur cum ea necessitatem: Atqui vis & natura oppositionis contradictoriæ, est caussa necessaria necessitate absoluta, cum illa fundetur in hoc primo principio, *Quodlibet est vel non est*, quo nihil potest dari magis necessarium: Ergo si futuritio rerum contingentium procedat ex vi & natura oppositionis contradictoriæ, aut in illa fundetur, erit necessaria necessitate absoluta. Minor autem probatur: Ex eodem principio oriri debet futuritio in rebus contingentibus, ex quo oritur veritas objectiva in propositionibus contradictoriis, quæ de illis enunciantur; cum talis veritas objectiva, supponat futuritionem in rebus contingentibus, vel sit ipsamet futuritio rerum, ut objecta intellectui divino: Atqui talis veritas objectiva, secundum principia Adversariorum, oritur ex natura & vi oppositionis contradictoriæ: Ergo & futuritio rerum contingentium. Minor constat, ideo enim Adversarii volunt unam contradicentium de futuro contingenti esse determinate veram, & alteram falsam ante decretum; quia sunt contradictoriæ, & quia talis est lex, & natura contradictionis, ut una pars debeat semper esse determinate vera, & altera falsa: Ergo veritas illa objectiva in propositionibus de futuro contingenti, non aliunde oritur, quam ex ipsa natura contradictionis, seu oppositionis contradictoriæ.

121 Secunda ratio potest sic formari. Illud quod est futurum ante primum principium, & primam veluti radicem totius libertatis, & contingentiæ in rebus, est necessario, & non libere futurum, implicat enim dari, vel concipi aliquam libertatem, aut contingentiam in rebus, ante primum principium, & primam radicem illius: At juxta principia Adversariorum, res sunt futuræ, saltem conditionate, ante primum principium, primamque radicem totius libertatis, & contingentiæ: Ergo sunt necessario, & non libere futuræ. Major constat, Minor vero probatur. Decretum divinum est primum principium, & veluti prima radix libertatis & contingentiæ in rebus. At in sententia Adversariorum, res sunt determinate futuræ, saltem conditionate, ante decretum: Ergo sunt futuræ ante primum principium & primam radicem totius libertatis, & contingentiæ in rebus. Minor constat, Major vero probatur ex eo quod divinum decretum est primum liberum, & tale per essentiam; e contra vero libertas quæ est in rebus, est creata, dependens, & participata a Deo: unde cum primum in quolibet genere, sit caussa ceterorum, & illud quod est tale per essentiam, sit caussa eorum quæ sunt talia per participationem, manifestum est, divinum decretum esse primum principium, & primam radicem totius libertatis creatæ, & participatæ a rebus: sicut Sol est fons, & origo totius lucis, & caloris in corporibus inferioribus. Ex quo principio D. Thomas supra quæst. 2. art. 3. ex variis gradibus bonitatis, & perfectionis, quæ relucent in rebus creatis, demonstrat dari unum primum ens, summe bonum, & perfectum, quod est prima caussa, primumque principium totius entitatis, & bonitatis in rebus creatis.

Confirmatur primo: Nulla potest dari perfectio simpliciter simplex in rebus creatis, quæ non procedat immediate a Deo, tamquam a primo principio, sicut nullus potest esse radius, qui non procedat a Sole, nec ullus rivulus, qui non promanet a fonte. Unde dicitur Jacobi 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum*. Sed libertas actualis est aliqua perfectio simpliciter simplex, quæ competit solum perfectissimis & nobilissimis creaturis hujus universi, hominibus scilicet & Angelis: Ergo debet immediate procedere & emanare a Deo, tamquam a primo principio: non potest autem ab illo immediate procedere, nisi ratione liberi decreti suæ voluntatis, quo efficaciter prædefinit, creaturam infallibiliter simul & libere operaturam, & quo attingit, & caussat, non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, & contingentiæ in nostris operationibus; decretum enim indifferens, ut infra dicemus, non caussat, sed expectat; vel supponit liberam determinationem voluntatis humanæ: Ergo si res ponantur, vel supponantur determinate futuræ, antecedenter ad decretum prædeterminans, ponuntur & supponuntur futuræ, ante primum principium, & primam veluti radicem totius libertatis actualis; ac proinde supponuntur futuræ necessario, & ex natura rei, non vero libere & contingenter. 122

Confirmatur secundo: Futuritio quæ antecedit omnem libertatem tam Dei, quam creaturarum, est necessaria, & non libera: At futuritio quæ est prior decreto, antecedit omnem libertatem, tam Dei, quam creaturarum: Ergo est necessaria, & non libera. Minor quantum ad primam partem constat, cum enim decretum sit libera determinatio voluntatis divinæ, evidens est quod futuritio quæ est prior decreto, est prior libertate divina. Probatur vero quantum ad secundam: cum enim omnis libertas creata, sit participata a divina; & quod est tale per participationem, non possit esse, nec concipi in eo signo, in quo adhuc non est nec concipitur illud quod est tale per essentiam, manifestum est futuritionem rerum contingentium, non posse esse, vel concipi ut liberam, per ordinem ad voluntatem creatam, in signo antecedenti decretum, in quo nullum adhuc est, nec concipitur exercitium libertatis increatæ, nec ulla libera determinatio voluntatis divinæ, circa res creatas, & illarum existentiam, vel futuritionem.

Confirmatur tertio: Libertas divina & humana essentialiter inter se subordinantur, & se habent per modum primi, & secundi liberi: unde cum repugnet quod aliquid præcedat primum alicujus ordinis, & non præcedat secundum, ei essentialiter subordinatum, implicat quod futuritio rerum contingentium, antecedat decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, & non præcedat similiter electionem, ac determinationem voluntatis humanæ. Sicut repugnat quod aliquis motus corporalis, sit prior motu primi mobilis, & posterior motibus aliorum corporum cælestium inferiorum, quæ illi subordinantur, & ab ejus impulsu, ac motione dependent. 124

Tertia ratio quam supra insinuavimus, potest sub hac forma breviter proponi. Quod convenit alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei necessario, & non libere, seu contingenter: At futuritio quæ antecedit decretum, convenit rebus ex se, & ex sua natura: Ergo convenit illis necessario, & non libere; Major constat, Minor vero probatur. Illud quod non convenit rebus ab extrinseco, competit illis ex se, & ex sua natura. Sed futuritio quæ antecedit decretum, non competit rebus ab extrinseco: Ergo illis competit ex se, & ex sua natura. Minor probatur. Futuritio non potest convenire rebus ab alia caussa extrinseca, nisi vel a Deo, vel a caussa secunda: Sed ante decretum non potest illis convenire, nec ex caussalitate Dei, nec ex efficientia 125

alicujus

alicujus agentis creati: Ergo non potest illis convenire ab extrinseco. Minor quantum ad primam partem est evidens, cum enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, nulla potest in eo esse vel concipi caussalitas, antecedenter ad liberum decretum suæ voluntatis. Probatur vero quantum ad secundam. Cum omne agens creatum sit subordinatum Deo in agendo, & ab eo essentialiter dependens, non potest esse vel concipi ut agens, & ut exercens aliquam caussalitatem circa alias res creatas, in eo signo rationis, in quo Deus non est, nec concipitur, ut libere agens; alioquin tale agens creatum, esset & conciperetur ut prima caussa, & primum principium talis effectus: Ergo futuritio non potest competere rebus ante decretum, ex efficientia seu caussalitate alicujus agentis creati.

126 Ultima denique ratio, quam etiam supra attigimus, & quam egregie prosequitur Sanctus Thomas lect. 13. super cap. 8. Periherm. fundatur in eo quod omne quod est verum & futurum pro omni signo imaginabili, est tale necessario, & ex natura rei, & non libere seu contingenter. Ut enim ibidem cum Aristotele discurrit S. Doctor: *Si semper ponitur aliquid esse præsens, vel futurum; non potest non esse quin illud præsens, vel futurum: sed quod non potest non esse, idem significat ac quod non est impossibile non esse: quod autem est impossibile non esse, necesse est esse*. At juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, & determinata futuritio, convenit contingentibus pro semper, & pro omni signo rationis imaginabili: Ergo convenit illis necessario, & ex natura rei, non vero libere & contingenter. Minor constat ex supra dictis, nam juxta principia Adversariorum, veritas objectiva, ac proinde determinata futuritio, convenit rebus contingentibus, ex natura & vi oppositionis contradictoriæ, quæ habet vim in omni signo imaginabili, cum contradictio fundetur in illo primo principio, *Quodlibet est, vel non est*, quod est verum pro omni instanti, & signo rationis excogitabili: Ergo &c.

§. V.

Duo corollaria præcedentis doctrinæ.

127 EX dictis in primis habetur, Adversarios qui se libertatis patronos & vindices profitentur, reipsa esse ejus destructores, ac peremptores, eamque in suo primo principio, primaque veluti radice, extinguere ac præfocare; in eo scilicet quod docent, contingentia habere veritatem objectivam, & futuritionem determinatam ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, quæ (ut ostendimus) est primum principium, & prima veluti radix totius libertatis & contingentiæ in rebus creatis. Quare D. Thomas, ut conciliet libertatem & contingentiam rerum cum divinis decretis, semper recurrit ad efficaciam voluntatis divinæ, attingentis non solum substantiam, sed etiam modum libertatis in nostris operationibus: ut videri potest 1. parte quæst. 19. art. 8. quæst. 22. art. 4. quæst. 23. art. 6. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. in 2. ad Annibaldum dist. 44. quæst. 1. art. 4. ad 4. 1. Periherm. lect. 14. ubi sic loquitur: *Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, velut caussa quadam profundens rerum ens, & omnes ejus differentias*: (quam pulcra considerandio ad habendam divinam magnitudinem ubique præsentem!) *Sunt autem differentiæ entis, possibile, & necessarium, & ideo ex ipsa voluntate divina originantur necessitas & contingentia in rebus &c.* Idem habet 6. Metaph. lect. 3. ubi etiam videndus est.

128 Habes secundo, futura contingentia absoluta, vel conditionata, in propositionibus contradictorie oppositis, seu in vi, & lege contradictionis, non posse certo & determinate a Deo cognosci, antecedenter ad decretum, ut docent Recentiores. Ut enim ostendimus, vis contradictionis non magis petit veritatem unius partis determinatæ, v. g. affirmativæ, quam alterius, scilicet negativæ, sed tantum exposcit quod illæ sint incompossibiles in veritate, vel falsitate: At in medio indifferenti non potest sciri aliquid determinatum, ut constat ex supra dictis contra Molinam: Ergo in propositionibus contradictoriis, ex vi contradictionis, non possunt futura contingentia, ut determinate vera, vel ut determinate falsa cognosci.

§. VI.

Respondetur argumentis adversæ sententiæ.

129 ARgumenta Adversariorum in hac materia, valde frigida ac jejuna sunt; ex dictis enim satis apparet, quam sit infirmum ac imbecille fundamentum, quod ex vi contradictionis desumunt, ita argumentantes. Vis contradictionis exigit, ut una ex contradictoriis sit determinate vera, & altera determinate falsa: At illæ propositiones, *si vocavero Petrum in tali occasione, consentiet*: *Et si vocavero Petrum in tali occasione, non consentiet*: sunt contradictoriæ, pro priori ad decretum divinum: Ergo pro priori ad decretum, una illarum est determinate vera, & altera determinate falsa; & consequenter Deus prout sic illas cognoscit, ante decretum voluntatis suæ.

Confirmant hoc argumentum, ex eo quod propositio disjunctiva, constans ex illis contradictoriis, est vera, pro priori ad decretum, determinata veritate: At veritas disjunctivæ, ex veritate alicujus partis desumitur, & consequenter determinata illius veritas, ex determinata veritate alicujus partis dependet: Ergo aliqua pars prædictæ disjunctivæ, debet esse determinate vera, pro illo priori ad decretum divinum, & consequenter poterit a divino intellectu, pro illo priori, ut determinate vera cognosci. 130

Ad hoc argumentum, quidam ex nostris respondent, concessa Majori, negando Minorem; scilicet quod pro priori ad decretum, illæ propositiones sint contradictoriæ: nam pro illo priori, non sunt propositiones, eo quod Deus pro illo priori, nihil de futuritione, aut non futuritione concipiat: & propositio significare non possit, nisi mediante conceptu: unde hæ voces, *homo est animal*, prolatæ a pittaco, non sunt propositiones, quia proferens illas, nihil de re concipit: cum autem ad contradictionem necessario debeat supponi essentia propositionis, consequens fit, quod inter illas, pro priori ad decretum, non sit contradictio. 131

Hanc solutionem & probo, & laudo, aliter tamen argumento respondeo, nempe distinguendo Majorem: Vis & natura contradictionis exigit, ut una ex contradictoriis sit determinate vera, & altera determinate falsa: pro omni instanti reali, concedo Majorem: pro omni priori naturæ, nego Majorem, & concessa Minori, nego Consequentiam; & insto in signo possibilitatis, & in signo antecedenti; nempe prædicatorum quæ Deo necessario conveniunt, in quibus nulla ex istis propositionibus potest esse vera aut falsa determinate, & tamen potest idem argumentum pro illis signis formari. Insto etiam in propositionibus de præsenti: hæc namque propositio, *voluntas diligit*, contradictoria opponitur isti, *voluntas non diligit*: & tamen licet una sit vera, & altera falsa determinate, pro instanti reali, neutra determinate est vera, aut falsa pro priori naturæ, pro quo in eodem instanti reali, voluntas ut indifferens, per modum actus primi præcedit. 132

Tertio responderi potest, quod vis & natura contradictionis, exigit ut una ex contradictoriis, sit determinate vera, & altera falsa: una determinate formaliter, concedo: una determinate materialiter, nego. Sensus distinctionis est, ex contradictione provenire, quod de facto utraque propositio nunquam sit vera, vel utraque falsa, sed quod si una sit vera, altera debeat esse falsa: quod vero hæc materialiter, & in individuo sit vera, determinate præ alia, hoc non provenit ex contradictione, sed vel ex materia, ut in propositionibus necessariis, vel ex determinatione præsentialitatis, aut præteritionis, ut in propositionibus de præsenti, & præterito; aut ex determinatione caussarum, ut in propositionibus de futuro contingenti: unde antecedenter ad decretum, quod est determinatio caussæ primæ, nulla potest esse determinate vera, vel falsa, sed una tantum indeterminate, & sub disjunctione, eo fere modo, quo alter oculus dicitur necessarius ad videndum, ut exposuimus §. 1. annotatione tertia. Ex quo patet responsio ad confirmationem; dicendum enim est, quod sicut disjunctiva est necessaria, si constet ex partibus incompossibilibus, licet neutra earum sit necessaria, ut patet in hac, *Petrus est albus, vel non albus*: ita tota disjunctiva potest esse determinate vera, etiamsi nulla pars sit determinate vera, quia ad necessitatem, aut veritatem determinatam disjunctivæ, sufficit incompossibilitas partium, secundum veritatem aut falsitatem. Hæc solutio est expressa Aristotelis cap. ultimo libri Periherm. ubi sic habet: *Et in contradictione eadem ratio est, esse quidem vel non esse omne necesse est, non tamen contingit dividentium alterum esse necessarium. Dico autem quod necesse est quidem esse futurum bellum navale cras, vel non futurum, sed futurum esse cras bellum navale necesse non est, vel futurum esse: futurum autem esse vel non esse necesse est*. Ubi docet illud disjunctum, quia componitur ex terminis contradictoriis necessarium esse; si autem dividatur ad unam vel alteram partem non esse necessarium. 133

Objicies secundo: Illa propositio est determinate vera, quæ est conformis suo objecto: Sed hæc propositio, *Antichristus erit*, etiam pro priori ad decretum, est conformis suo objecto: Ergo est determinate vera. Major patet, Minor probatur. Tunc propositio est conformis objecto, quando illud ita se habet, ut per eam enunciatur: Sed objectum hujus propositionis, *Antichristus erit*, ita se habet ut enunciatur per illam; cum revera Antichristus sit habiturus existentiam in aliqua differentia temporis, ut est certum de fide, & in scriptura revelatum: Ergo hæc propositio, etiam pro priori ad decretum, est conformis suo objecto. 134

Confirmatur: Illa propositio de futuro est determinate vera, quæ aliquando habebit suam de præsenti, seu de esse veram; veritas enim propositionis de futuro, per suam de inesse, seu de præsenti regulari & cognosci debet: Sed 135

hæc propositio; *Antichristus erit*, habebit aliquando suam de inesse veram, aliquando enim verum erit dicere, *Antichristus nunc est*, ut est certum de fide: Ergo est determinate vera.

136 Confirmatur amplius: Objectum hujus propositionis, *Antichristus erit*, non est determinatio caussæ primæ (alioquin non esset de futuro, sed de præsenti) sed existentia ipsius Antichristi habenda pro tempore: Ergo quamvis caussa prima, in signo antecedenti decretum, non sit determinata ad producendum Antichristum, hoc tamen non obstat, quin talis propositio, pro illo priori, sit determinate vera.

137 Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem: ad cujus probationem, distinguo Minorem. Tunc propositio est conformis objecto, quando ita se habet, ut per eam enunciatur: si hoc habeat ex vi illius signi, in quo enuntiatur, sive ex vi dispositionis factæ in tali signo, concedo. Si hoc habeat ex vi alterius signi, sive ex vi dispositionis factæ in alio signo subsequenti, nego. Quod autem Antichristus sit habiturus existentiam pro aliqua differentia temporis, hoc non provenit ex vi dispositionis factæ in signo antecedenti decretum, sed ex vi ipsius decreti, quo voluntas divina se determinavit ab æterno ad producendum aliquando Antichristum; & quia tale decretum & determinatio caussæ primæ, in Scriptura revelatur, ideo hæc propositio, *Antichristus erit*, modo non solum est determinate vera, sed etiam certa de fide.

138 Ad confirmationem similiter respondeo, concessa Majori, distinguendo Minorem: Hæc propositio *Antichristus erit*, formata pro priori ad divinum decretum, habebit aliquando suam de inesse veram, ex vi talis prioris, & dispositionis in eo factæ, nego Minorem. Ex vi signi posterioris, & divini decreti determinantis aliquando producere Antichristum, concedo Minorem, & eodem modo distinguo Consequens.

139 Ad secundam confirmationem, dicendum est objectum propositionis de futuro contingenti, neque esse solam determinationem caussæ, neque solam existentiam rei, ut habendam pro tempore futuro; sed existentiam rei, ut habendam ex vi præsentis determinationis caussæ: unde quamvis decretum, & determinatio caussæ primæ, vel secundæ, non sit objectum harum propositionum, est tamen ejus fundamentum, & prima regula, primaque radix conformitatis quam habent cum illo; eo proportionali modo quo indifferens judicium rationis est prima regula liberæ determinationis voluntatis, quamvis non sit objectum ipsius. Unde ut aliqua res in aliquo signo sit, & concipiatur ut futura, non sufficit quod sit aliquando habitura existentiam (hoc enim potest verificari de re possibili, considerata in statu meræ possibilitatis, ut supra §. 4. dicebamus) sed insuper requiritur, quod sit habitura existentiam, ex vi præsentis determinationis caussæ: quod non potest verificari de Antichristo, pro priori ad divinum decretum, cum pro tali signo divina voluntas sit omnino indifferens, & indeterminata ad ejus productionem.

140 Dices, Sequitur ex hac responsione, omnem propositionem affirmativam de futuro contingenti, esse falsam, pro priori ad decretum, & negativam, ejus contradictoriam, veram. Probatur sequela, quantum ad primam partem, quia propositionis affirmativæ falsitas, consistit in hoc, quod aliquid affirmet aliter ac est: At dicta propositio affirmat aliquid pro illo priori, aliter ac est, enunciat enim rem esse futuram, quæ revera pro illo priori non est futura: Ergo est falsa. Ex quo probata manet secunda pars sequelæ, nam id quod sufficit ad falsitatem affirmativæ, sufficit etiam ad veritatem negativæ contradictoriæ, ut patet.

141 Respondeo distinguendo Minorem: Affirmat aliquid quod pro illo priori non est: ly *non est*, accepto præcisive, id est quod pro illo priori, non intelligatur esse, concedo Minorem. Accepto repugnanter, & contrarie, nego Minorem, & Consequentiam. Quia ut falsa esset hæc propositio, necessarium erat, quod affirmaret aliquid, quod pro illo priori non esset contrarie, aut repugnanter, id est, quod haberet aliquid ex vi illius prioris, repugnans futuritioni quam affirmant.

Hæc solutio potest hoc exemplo elucidari. Quando aliquis considerando hominem secundum se, & sua prædicata essentialia, dicit, *Homo non est albus*, tunc ly *non albus*, potest dupliciter sumi; Primo repugnanter, & contrarie; & in hoc sensu, propositio est falsa, quia significat albedinem homini repugnare: secundo, mere præcisive, & sic talis propositio est vera; significat enim, hominem non esse essentialiter album, & naturam humanam esse de se indifferentem ad albedinem, vel non albedinem. Ita similiter, quando dicitur, Antichristus pro priori ad decretum non est futurus, ly *non futurus*, potest sumi repugnanter & contrarie, & denotare futuritionem Antichristo repugnare; & in hoc sensu, hæc propositio est falsa, nec est in materia contingenti, sed impossibili: impossibile enim est, futuritionem Antichristo repugnare. Secundo ly *non futurus*, potest sumi pure præcisive, prout significat Antichristum, ex vi signi antecedentis decretum, esse indifferentem ad futuritionem, vel non futuritionem, & ab utraque præscindere; & sic propositio est verissima, sed non est in materia contingenti, sed necessaria, cum necessarium sit, ante decretum, & determinationem voluntatis divinæ, res omnes esse in statu meræ possibilitatis, & indifferentes ad futuritionem vel non futuritionem. Aliam hujus instantiæ solutionem dabimus in Tractatu de Angelis disp. 7. art. 4. §. 3.

Objicies ultimo: Veritas & falsitas sunt proprietates 142
propositionis, ut docent Philosophi in Logica: At determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, in omni signo imaginabili: Ergo veritas & falsitas debent convenire propositionibus de futuro contingenti, in omni signo imaginabili, subindeque in signo rationis antecedenti divinum decretum.

Respondeo primo hoc argumentum nimis probare, quia ex illo sequitur, propositiones de futuro contingenti esse determinate veras aut falsas, ac proinde illarum objectum determinate futurum, vel non futurum, non solum pro priori ad decretum, sed etiam pro signo possibilitatis rerum: cum pro tali signo, & quocumque alio imaginabili, proprietates debeant convenire essentiæ.

Respondeo secundo distinguendo Majorem. Veritas & 143
falsitas sunt proprietates propositionis, formalis, concedo: materialis, nego. Propositiones autem de futuro contingenti, pro priori ad divinum decretum, non sunt formaliter propositiones, sed tantum materialiter, ut supra annotavimus.

Respondeo tertio distinguendo Majorem: Veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, proprietates respectivæ, concedo; absolutæ, nego. Similiter distinguo Minorem: Determinatæ essentiæ convenire debent determinatæ proprietates, si sint absolutæ, concedo: si sint respectivæ, nego.

Explicatur: Sicut æqualitas vel inæqualitas sunt proprietates quantitatis, non absolutæ, sed respectivæ, quia una quantitas dicitur æqualis per ordinem ad alteram cui commensuratur, & inæqualis per ordinem ad aliam quam excedit, vel a qua exceditur. Ita similiter veritas & falsitas sunt proprietates propositionis, non absolutæ, sed respectivæ; quia sumuntur per ordinem ad objectum, & ex conformitate, vel disformitate quam habent ad illud: unde sicut si daretur una tantum quantitas, neque esset æqualis, neque inæqualis, sed indifferens ad utrumque: ita si detur aliquod signum rationis, in quo objectum propositionis de futuro contingenti, non sit determinate futurum vel non futurum; illa etiam, in tali signo, non erit determinate vera vel falsa, sed non vera & non falsa; id est indifferens ad veritatem & falsitatem.

ARTICULUS V.

Vera sententia stabilitur, & medium in quo Deus futura contingentia cognoscit, explicatur.

SApienter monet Ecclesiastes, omnia tempus habere, & tempus esse plantandi, tempus evellendi, tempus destruendi, & tempus ædificandi. Articulis præcedentibus, falsas Recentiorum sententias confutavimus, nunc tempus est, ut veram D. Thomæ & Discipulorum ejus sententiam stabiliamus, & medium in quo Deus futura contingentia certo & infallibiliter cognoscit, breviter declaremus. Hic solum agemus de futuris absolutis, de conditionatis vero dicemus disputatione sequenti.

§. I.

Præscientiam futurorum fundari in decreto, seu prædefinitione voluntatis divinæ, SS. Patrum testimoniis ostenditur.

DIco igitur: Deum cognoscere certo & infallibiliter futura contingentia absoluta, in decreto & prædefinitione suæ voluntatis, sive potius in essentia & omnipotentia divina, ut per tale decretum determinata. 144

Probatur primo ex Dionysio, & aliis SS. Patribus supra disp. 2. art. 1. & 2. citatis, qui aperte docent Deum omnia in sua essentia tamquam in caussa cognoscere: Sed essentia divina non est caussa futuritionis rerum, nisi ut determinata per liberum divinæ voluntatis decretum; cum Deus non agat ex necessitate naturæ, sed ex beneplacito suæ voluntatis: Ergo omnia futura Deus cognoscit in suo decreto.

Probatur secundo ex Hilario 9. de Trinit. sic dicente: sed *Quæ Deus facere decrevit, in sua voluntate cognovit*: Sed Deus, cum non sit agens naturale, sed liberum, decrevit ab æterno facere universa quæ in tempore operatur, etiam futura contingentia & libera, juxta illud Apostoli ad Ephesios 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: Ergo Deus in decreto suæ voluntatis, futura contingentia & libera cognoscit.

Probatur tertio ex Augustino libro de prædestinat. Sanctorum cap. 10. ubi certam de futuris & promissis notitiam 145
repetit

repetit a prædestinatione & decreto Dei, ait enim: *Prædestinatione Deus ea præscivit quæ fuerat ipse facturus*. Et ibi agens de promissione facta Abrahæ, Patrem multarum gentium esse constituendum, post multa hæc adjungit; *Credidit Abraham dans gloriam Deo, quoniam qua promisit, potens est & facere. Non ait prædicere atque præscire, nam & aliena facta potest prædicere atque præscire, sed ait potens est facere, ac per hoc facta non aliena, sed sua*. Et supra dixerat: *Non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit*. Item lib. 26. contra Faustum c. 4. reddens rationem cur nesciat, an aliquid sit futurum: *Ideo* (inquit) *nescio, quia quid habeat hoc de re voluntas Dei me latet: illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet*. Insuper in libro de bono persever. cap. 17. loquens de bonis operibus, ait: *Si Deus ea se daturum esse præscivit, profecto prædestinavit*. Quæ consequentia nulla esset, si præscientia bonorum operum non esset fundata in decreto & prædefinitione voluntatis divinæ. Denique idem Sanctus Doctor 9. de Civitate cap. 22. docet, quod rerum etiam contingentium æternæ & incommutabiles rationes, id est ideæ, in divina insunt sapientia, quas beati Angeli contemplantes, mutationes rerum prævident. Si autem in divinis ideis, non nude sumptis (quo pacto res solum ut possibiles repræsentant) sed ut per liberum divinæ voluntatis decretum determinatis, Beati Angeli futura contingentia prævident, a fortiori Deus in tali medio ea cognoscit, cum visio beatifica sanctorum Angelorum, sit divinæ scientiæ & cognitionis participatio.

§. II.

Eadem præscientia fundata in decreto, auctoritate D. Thomæ fulcitur.

146 CUm Recentiores quidam cum Campanella contendant, D. Thomam, neque scientiam mediam, neque decretum prædeterminans admittere, nullumque aliud medium in quo Deus futura contingentia præsciat, quam eorum in æternitate præsentiam assignare: ut hujus sententiæ falsitas aperte constet, duo breviter hic præstanda sunt: In primis demonstrandum est Sanctum Doctorem variis in locis suorum operum, nempe in sententiis, & ad Annibaldum, nec non in quæstionibus disputatis, & in Summa contra Gentes, utrumque medium in quo Deus futura contingentia præsciat (nimirum decretum, & præsentiam futurorum in æternitate) nec semel, nec obscure expressisse. Deinde ratio reddenda est, cur in Summa Theologica, art. 13. hujus quæstionis agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, ut demonstret Deum talia futura cognoscere, non recurrit ad decretum, sed ad præsentiam futurorum in æternitate, sic enim discurrit: *Æternitas tota simul existens ambit totum tempus, ut supra dictum est; unde omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia; non solum ea ratione qua habet rationes rerum apud se præsentes, ut quidam dicunt; sed quia ejus intuitus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua præsentialitate. Unde manifestum est, quod contingentia & infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam præsentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis caussis comparata*.

147 Primum demonstro, assignando loca in quibus Sanctus Thomas utrumque medium (nempe decretum, & præsentiam futurorum in æternitate) expressit, vel saltem insinuavit. In primis ergo S. Doctor in 2. sent. dist. 38. q. 1. art. 3. explicans modum quo Deus futura contingentia cognoscit, sic ait: *Intellectus divinus intuetur ab æterno unumquodque contingentium, non solum prout est in caussis suis, sed prout est in suo esse determinato*: Et statim subdit: *Patet quod Deus ab æterno non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cujus potestate res erat futura, sed ipsum esse rei intuebatur &c.* Ubi non obscure docet quod effectus omnis contingens & cognoscitur a Deo in ipso, seu in determinatione voluntatis suæ, hanc enim voluntatis suæ determinationem, aperte declaravit per illa verba (*vidit Deus ab æterno ordinem sui ad rem*) id est ordinem suæ voluntatis ad rem, ex cujus potestate res est futura; & in præsentia suæ æternitatis, quæ ratione suæ infinitatis & indivisibilitatis, ambit & continet in unico nunc indivisibili non solum præsentia, sed etiam præterita & futura, ut art. 7. fuse exponemus.

148 Secundo, D. Thomas ad Annibaldum lib. 1. dist. 38. q. 2. artic. 1. utrumque medium indicavit: Nam ibi agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium & recurrens ad præsentiam æternitatis in corpore articuli, prius in secundo argumento *sed contra*, sic ait: *Deus scit res in quantum est caussa rerum, ut ex supra dictis patet: Sed est caussa non solum necessariorum, sed etiam contingentium: Ergo ipse scit non solum necessaria futura, sed etiam contingentia*. Ubi notitiam quam Deus habet futurorum contingentium, reducit ad caussalitatem ejus, in qua includitur divinum decretum, determinans scientiam Dei, ejusque omnipotentiam applicans.

Tertio idem S. Doctor in quæstionibus disputatis utrum- 149
que medium designavit: Nam quæst. 2. de verit. artic. 2. quærit *utrum Deus futura contingentia cognoscat?* Et in corpore articuli reducit cognitionem illorum ad præsentiam in æternitate; sed antea in argumentis *sed contra*, recurrit ad divinam caussalitatem, in qua, ut dicebamus, divinum decretum involvitur. Nam in argumento quarto *sed contra*, sic ait: *Deus cognoscit res in quantum est caussa earum: Sed Deus non tantum est caussa necessariorum, sed etiam contingentium: Ergo tam necessaria, quam contingentia cognoscit*. Et in argumento sexto *sed contra* sic discurrit: *Scire est caussam rei cognoscere; Sed Deus scit omnium contingentium caussas, scit enim seipsum, qui est caussa omnium: Ergo ipse scit contingentia*.

Quarto, scientia quæ subjacet libertati voluntatis divi- 150
næ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur: Sed juxta D. Thomam, scientia Dei respectu futurorum contingentium, subjacet libertati voluntatis divinæ: Ergo divino decreto ut medio innititur. Major patet, decretum enim est ipsum exercitium divinæ libertatis. Minor vero docetur a D. Thoma in 2. dist. 39. qu. 1. art. 1. ad 5. his verbis: *Licet esse & scire in Deo sint idem secundum rem, tamen scire sequitur voluntatem, ut imperatum ab ipsa, esse autem non, & ideo esse suum non subjacet libertati voluntatis, sicut scire operationum creaturæ*.

Denique in Summa contra Gentiles plura extant testi- 151
monia, ex quibus manifeste colligitur, D. Thomam docere Deum cognoscere futura contingentia, non solum in præsentia quam habent in æternitate, sed etiam in suo decreto. Nam lib. 1. c. 66. ratione 7. fic dicit: *Ea vero quæ sunt præterita, præsentia, vel futura nobis, cognoscit Deus secundum quod sunt in potentia sua, & in propriis caussis, & in seipsis, & horum cognitio dicitur nostris visionis: non enim Deus rerum quæ apud nos nondum sunt, videt solum esse quod habent in suis caussis, sed illud quod habent in seipsis, in quantum ejus æternitas est præsens sua indivisibilitate omni tempori*: Quibus verbis aperte declarat, Deum cognoscere futura contingentia duobus modis, seu in duobus mediis, nempe in sua potentia, determinata videlicet ad illa producenda per suam voluntatem, & in præsentia quam habent in sua æternitate. Et lib. 3. cap. 56. dicit quod Deus scit omnes nostras voluntates, seu volitiones, *per hoc quod est nobis caussa volendi*: At in caussalitate divina (ut supra dicebamus) decretum divinum involvitur; cum Deus non sit agens naturale, sed liberum: Ergo juxta D. Thomam Deus cognoscit nostras volitiones, seu actus liberos nostræ voluntatis in suo decreto, & non solum in præsentia quam habent futura in æternitate.

Id etiam manifeste demonstrant plura ejusdem S. Doctoris testimonia, quibus aperte docet Deum futura contingentia in seipso tamquam in caussa cognoscere. Nam 1. contra Gentes cap. 68. ratione 2. sic discurrit: *Deus cognoscendo suam essentiam, alia cognoscit, sicut per cognitionem caussæ cognoscuntur effectus: omnia igitur Deus cognoscit, suam essentiam cognoscendo, ad quæ sua caussalitas extenditur: extenditur autem ad operationes intellectus & voluntatis; cognoscit igitur Deus cogitationes & affectiones mentis*. Et ratione 3. sic loquitur: *Sicut esse Dei est primum, & per hoc omnis esse caussa: ita suum intelligere est primum, & per hoc omnis intellectualis operationis caussa. Sicut igitur Deus cognoscendo suum esse, cognoscit esse cujusliber rei: ita cognoscendo suum intelligere & velle, cognoscit omnem cogitationem, & voluntatem*, id est volitionem. Tandem concludit: *Et sic remanet caussalitas in caussa prima, qua Deus est, respectu motuum voluntatis, ut sic Deus seipsum cognoscendo, hujusmodi cognoscere potest*. Ex quibus locis istud argumentum deduci potest. Juxta D. Thomam Deus cognoscit actus liberos nostræ voluntatis, in sua essentia tamquam in caussa: Sed divina essentia non est caussa rerum, nisi ut determinata per liberum decretum suæ voluntatis, cum Deus non sit agens naturale sed liberum: Ergo juxta D. Thomam, Deus cognoscit actus liberos nostræ voluntatis in suo decreto. Non ergo res difficilis est invenire in D. Thoma decreta efficacia in quibus præscientia futurorum fundetur, ut nonnulli Recentiores existimant.

Dices, Si D. Thomas tale medium agnovit, cur illud non assignavit artic. 13. hujus quæstionis, agens de scientia Dei respectu futurorum contingentium, sed recurrit tantum ad præsentiam futurorum in æternitate.

Respondeo duplicem hujus rei posse assignari rationem. 152
Prima est, quia D. Thomas dum hanc difficultatem hic art. 13. explicaret nondum egerat de decreto, de quo postea quæst. 19. differit, egerat vero supra quæst. 10. de æternitate; ideoque satius & convenientius illi visum est, ad æternitatem quam ad decretum recurrere. Aliam rationem assignat Gaspar Ram Primarius Academiæ Oscensis, in regno Arragoniæ, libro de divinis præmotionibus, relect. 2. folio 29. Verba ejus sunt: *Observandum quinto: Quamvis ex duplici capite possit ostendi contingentia futura esse cognoscibilia a Deo, certo & infallibili cognitione;*

scilicet ex efficacia quam habet scientia Dei a divina voluntate, atque coexistentia futurorum in æternitate, merito concurrere S. Thomam ad æternitatem, dum agit de certitudine divinæ cognitionis circa futura. Ratio hujus, & sane digna S. Doctoris ingenio mirabili, ea est, quod scientia a seipsa habet mensurari æternitate, tamquam propria mensura, ac habet coexistentiam ad omnia quæ habuerunt esse, vel habitura sunt in aliqua differentia temporis: non tamen habet a seipsa scientia divina efficaciam in futura, sive esse caussam futurorum, sed a voluntate: ut ergo ex propriis procederet, confuso referuvit rationem infallibilitatis scientiæ divinæ, quæ sumitur ab efficacia, pro quæstione 19. art. 6. ibi enim docet quod Dei voluntas semper impletur, quamvis effectus futuri penes proximas caussas liberi sint & contingentes. Ceterum art. 13. hujus quæstionis, & aliis locis in quibus de scientia Dei, sive de divina cognitione disputat, præsertim recurrit ad æternitatem divinæ cognitionis; ut ostendat nihil obstare indeterminationem caussarum contingentium, & incertitudinem futurorum, certitudini & infallibilitati cognitionis divinæ.

§. III.

Rationes Theologicæ expenduntur.

153 PRima & præcipua ratio insinuatur a D. Thoma locis citatis, & potest sic breviter proponi. Futura omnia contingentia a Deo cognoscuntur in sua essentia, ut in caussa, & objecto prius cognito: At non in illa secundum formalitates necessarias: Ergo secundum aliquam formalitatem liberam, & consequenter in illa, ut determinata per liberum decretum. Minor est certa, medium enim quod cognitum est ratio cognoscendi aliud, debet cum illo connecti, connexione infallibili: divina autem essentia secundum prædicata necessaria, talem connexionem cum futuris non habet; bene autem ut per decretum determinata. Majorem autem docet S. Thomas 1. contra Gent. cap. 66. ratione 5. his verbis §. præcedenti relatis: *Cognitio Dei est per caussam, se enim cognoscendo qui est omnium caussa, alia quasi sues effectus cognoscit*. Idem docet cap. 68. per totum, quæst. 3. de verit. artic. 6. & in hac quæst. 14. art. 6. & insuper ratione suadetur. Tum quia Deus creaturas possibiles cognoscit in seipso ut in caussa & medio prius cognito, ut supra ex Dionysio, & Augustino ostendimus: Ergo etiam futuras. Tum etiam, quia si divina cognitio, primario & independenter ab essentia divina prius cognita, terminaretur ad creaturas possibiles, vel futuras, ab aliis speciem desumeret, cum omnis actus specificetur ab objecto primario. Item ab illis mensuraretur & dependeret, quantum ad aliquam perfectionem essentialem, scilicet quantum ad veritatem, & certitudinem, quod repugnat perfectioni divinæ scientiæ, ut supra ostendimus, agentes de ejus caussalitate: Ergo ut hæc inconvenientia vitentur, concedi debet Deum futura contingentia, in seipso ut in caussa, & objecto primario cognoscere, subindeque in suo decreto; cum enim non sit agens naturale, sed liberum, non est caussa illarum, nisi per actum seu decretum liberum suæ voluntatis.

154 Dices cum Ægidio Romano, Deum non cognoscere quidem futura contingentia immediate in seipsis, sed in sua essentia, tamquam in idea & exemplari; ea tamen independenter a divino decreto præscire ut futura: quia essentia divina nude sumpta, & absque decreto libero, potest repræsentare futura, ex suppositione quod sint futura; & consequenter facta hac suppositione, potest esse ratio, & medium cognitionis illorum, absque superadditione decreti.

Sed hæc responsio & doctrina multipliciter impugnari potest. Primo ex D. Thoma quæst. 3. de verit. art. 6. ubi ait: *Ideo in Deo, ad ea quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divinæ voluntatis*. Et in 1. dist. 39. quæst. 1. art. 2. ad 1. docet quod Deus non habet ideas determinatas, nisi ex proposito, seu decreto voluntatis suæ: unde cum non possit cognoscere futura contingentia, nisi in ideis determinatus, non potest ea cognoscere in suis ideis, nisi ut habent adjunctum decretum.

Secundo, Divina essentia repræsentat creaturas, ut illarum caussa: Ergo per id solum poterit determinari in ratione repræsentantis futura contingentia: per quod determinatur in ratione caussæ illorum: At solum decretum illud ad caussandum determinat: Ergo per solum liberum decretum determinari potest ut illa repræsentet.

Tertio, Continentia creatararum in esse repræsentativo in essentia divina, fundatur in continentia illarum in essendo: At non nisi per decretum determinata, continet in essendo creaturas sub esse existentiæ, seu futuritionis: Ergo non nisi ut sic determinata continet eas in esse repræsentativo, & intelligibili.

Denique. Quod objectum aliquod aliud repræsentet, & in illo cognito cognoscantur, solum potest provenire ex connexione inter utrumque reperta: At etiam data suppositione futuritionis rerum, non est in divina essentia connexio infallibilis cum illis, nisi solum ratione decreti. Ergo etiam in dicta hypothesi, nequit repræsentare futura contingentia, nisi ratione decreti. Minor probatur. Connexio cum creaturis futuris non est formalitas necessaria Deo, sed libera, alias Deus sine illis non posset subsistere: At omnis libera formalitas Deo competens, illi competit ratione decreti, cum voluntas sit prima radix libertatis: Ergo quacumque suppositione facta, nequit divina essentia repræsentare futura contingentia, nisi determinata per liberum decretum.

Secunda ratio sumitur etiam ex principiis disputatione 155
præcedenti statutis, potestque sic breviter proponi: Scientia futurorum contingentium bonorum, est scientia approbationis seu beneplaciti, ut docet S. Thomas hic artic. 8. Sed hæc includit, immo & supponit prævium decretum divinæ voluntatis, ut ibidem expresse docet idem Sanctus Doctor, dicens: *Scientia Dei est caussa rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam: unde scientia Dei, secundum quod est caussa rerum, consuevit nominari scientia approbationis*: Ergo Deus futura contingentia in decreto cognoscit.

Tertia ratio potest sic proponi. Quilibet effectus potest 156
certo cognosci in caussa ex qua infallibiliter sequitur, sicut ex principio certo & infallibili potest deduci conclusio demonstrativa: Sed ex decreto efficaci divinæ voluntatis, tamquam ex caussa infallibili, sequuntur omnia futura contingentia & libera, juxta illud Apocalypsis 2. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt*. Et Psalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo & in terra*. Quæ verba expendens Augustinus in Enchirid. cap. 95. sic habet: *Deus noster in cælo sursum, & omnia in terra deorsum, quæcumque voluit, fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit, & quod est indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit*. Et statim addit: *Nisi hoc credamus, periclitatur ipsum nostræ fidei confessionis initium qua nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur, &c.* Idem docet Sanctus Thomas variis in locis, quibus divinæ voluntatis efficaciam mirum in modum commendat: vocat eam *efficacissimam* in hac parte q. 19. art. 8. *immutabilem, & invincibilem*, in 1. dist. 47. quæst. 1. art. 1. ad 2. *Agens fortissimum*, quæst. 23. de verit. artic. 5. dicit *illi resisti non posse*, quodlib. 12. artic. 3. *Eam non posse deficere*, quæst. 6. de malo artic. unico ad 3. *non posse impediri*, in 2. dist. 47. quæst. 1. art. 1. *Cum illa non posse stare negationem effectus quem vult*. 1. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. 2. 2. quæst. 24. art. 11. in corp. & quæst. 23. de verit. art. 5. ad 3.

Confirmatur. Inter voluntatem Dei antecedentem & con- 157
sequentem, hoc intercedit discrimen, quod prima non habet infallibiliter annexos rerum eventus; bene tamen secunda; ut cum D. Thoma tenet communis Theologorum sententia, infra quæst. 19. artic. 6. Ergo decretum ad voluntatem consequentem spectans, habet infallibilem connexionem cum futuris contingentibus, seu cum eventu futuro. Unde Isaiæ 14. *Juravit Dominus exercituum: sicut putavi ita erit, & quomodo mente tractavi, sic evenient, ut conteram Assyrium in terra mea*. Et paucis interpositis additur: *Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, Dominus enim exercituum decrevit & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam?*

Quarta ratio sumitur a sufficienti inductione. Ostendi- 158
mus enim articulis præcedentibus, Deum non posse certo cognoscere futura contingentia & libera ante decretum, neque in suis ideis, ut docet Ægidius, neque in supercomprehensione caussarum secundarum, & liberi arbitrii creati, ut asserit Molina; neque in decreto, ut futuro in sequenti signo rationis, ut existimat Suarez; nec denique in eorum veritate objectiva, ut contendunt alii Recentiores: Ergo ea solum potest cognoscere in decreto præderminante.

Dices primo cum Vasquez decretum Dei constitui per 159
respectum rationis ad creaturas, subindeque non posse a divino intellectu cognosci ut medium in quo futura contingentia præsciat, alias talem respectum rationis intellectus divinus configeret.

Verum hæc responsio, & doctrina, non solum falsa est, ut in Tractatu de voluntate Dei disput. 3. artic. 2. §. 4. ostendemus, sed etiam Deo, & Christianæ Religioni injuriosa. Quid enim impius & Atheis potest esse acceptius, quam voluntatem Dei liberam, qua omnia constitui & mutari clamant Scripturæ, mero ente rationis constare, & divina decreta, a quibus omnis ordo divinæ providentiæ, & tota hujus universi series pendet, in mera entia rationis resolvere.

Deinde, quidquid sit de hac sententia, an decretum Dei per respectum rationis ad creataras constituatur, negari non potest, Deum per suum decretum esse caussam liberam futuritionis rerum: At quod sufficit ad caussanda futura, sufficit etiam ut per modum medii deserviat illorum cognitioni, cum ratio repræsentandi sequatur ex ratione caussandi: Ergo quamvis decretum Dei liberum, per respectum rationis constitueretur, adhuc posset esse ratio repræ-

repræsentandi futura contingentia, & deservire ut medium ad illorum cognitionem.

Dices secundo cum aliis Recentioribus: Esto Deus cognoscat futura contingentia & libera in suo decreto, illud tamen non esse prædeterminans, ut docent Thomistæ, sed indifferens, ac supponens prævisionem nostri consensus per scientiam mediam.

160 Sed contra: Cum decretum indifferens non determinet voluntatem humanam, sed potius ab ea determinetur, quantum ad speciem actus, prius natura cognosci debet a Deo futura determinatio voluntatis humanæ ad speciem actus, quam cognoscatur tale decretum, ut determinate influens in ejus actus: Ergo repugnat quod Deus in tali decreto cognoscat futuram determinationem voluntatis nostræ, subindeque actus nostros liberos, ut certo & infallibiliter futuros.

161 Confirmatur: in caussa indifferenti ut indifferens est, non potest cognosci determinatus effectus, ut supra art. 3. §. 4. contra Molinam arguebamus: Ergo neque in decreto indifferenti actus nostri liberi, ut determinate & infallibiliter futuri, a Deo præsciri possunt: cum tale decretum non habeat infallibilem nexum cum aliquo actu determinato nostræ voluntatis, sed possit indifferenter cum ejus assensu vel dissensu componi. Quod ut magis declaretur, & manifeste constet solum decretum prædeterminans quod in Deo admittunt Thomistæ, posse illi deservire ut medium in quo futura contingentia & libera certo cognoscat; recolendum est id quod supra artic. 2. §. 1. notabili 3. observavimus, nimirum, quod ut aliquid habeat rationem medii ducentis in cognitionem alterius, duæ requiruntur conditiones, nempe quod habeat infallibilem cum eo connexionem, & illud prioritate saltem naturæ & caussalitatis antecedat. Illas vero conditiones soli decreto prædeterminanti convenire, manifestum est; nam decreto indifferenti utraque conditio deest, cum illud non causset, sed exspectet determinationem voluntatis humanæ, ut determinate in ejus actus influat, & possit indifferenter cum ejus consensu vel dissensu componi. Decretis autem supponentibus prævisionem nostri consensus per scientiam mediam, quæ a Recentioribus *benigna* & *temperata* appellantur, deficit saltem secunda conditio; cum enim supponat prævisionem futuri consensus & determinationis voluntatis humanæ, illam non caussant, nec per consequens prioritate naturæ & caussalitatis antecedunt. Decreto vero prædeterminanti utraque conditio competit; cum enim efficiat liberam nostræ voluntatis determinationem, & efficaciter applicet voluntatem ad operandum, cum actibus ejus liberis habet infallibilem & indissolubilem nexum, eosque prioritate naturæ antecedit; a qua prioritate, *prædeterminans* a Thomistis appellatur, id est caussans liberam nostræ voluntatis determinationem.

§. IV.

Corollarium præcedentis doctrinæ.

162 EX dictis inferes, Deum certo cognoscere futura contingentia & libera, in caussis secundis, aut in libero arbitrio creato, ut stant sub physica prædeterminatione, qua illud physice movet & applicat ad suos actus liberos, infallibiliter simul & libere eliciendos.

Hoc corollarium evidenter sequitur ex principiis jam statutis: Cum enim physica prædeterminatio sit vis quædam intentionalis, derivata a divino decreto, ejusque veluti caussalitas, & instrumentum; est de se efficax, & habet connexionem infallibilem cum nostris actibus liberis, sicut & divinum decretum: quare si in illo tamquam in medio, Deus potest futura contingentia & libera, certo præscire, etiam in caussis secundis, naturalibus, vel liberis, ut a Deo prædeterminatis, eodem modo poterit illa certo cognoscere.

163 Dices, D. Thomas hic art. 13. & pluribus aliis in locis, docet futura contingentia non posse certo cognosci in suis caussis, ex quo infert, Deum ut certo illa cognoscat, ea debere cognoscere in seipsis, quatenus coexistunt æternitati: Ergo doctrina hujus corollarii aperte contradicit S. Doctori.

Respondeo primo, duas distingui a S. Doctore futura cognoscendi rationes: unam singularem per existentiam futurorum in æternitate; alteram communem nobis cum Deo, nempe ex caussarum dispositione; qua ratione Astrologus cognoscit ex inspectione cæli Eclypsim Solis, mutationem temporum, sicut Medicus morborum progressus. Hæc itaque ratio cognoscendi futura in caussis, si spectetur ut est nobis cum Deo communis, non est infallibilis, nisi ut loquuntur Logici, *permissive*, qua divina est, & supponens divini decreti determinationem. Unde

Respondeo secundo, quod quando D. Thomas negat futura contingentia posse certo cognosci in suis caussis, loquitur de caussis secundis, nude sumptis, & indeterminatis ad agendum, non autem de illis, prout subsunt divinæ motioni, & prædeterminationi: nam quod in talibus caussis certo cognoscat futura, expresse docet 1. contra Gent. cap. 67. ratione 3. & q. 12. de verit. art. 10. Itaque in caussis determinatis a caussa prima, & in ipsa caussa prima, immutabili modo determinata, & determinante, futurorum contingentium & liberorum certa & infallibilis cognitio haberi potest, non autem in caussis proximis indeterminatis, ut supra art. 2. §. 4. contra Molinam ostendimus.

§. V.

Solvitur argumentum ex auctoritate D. Thomæ desumptum.

OBjiciunt in primis Adversarii: Quotiescumque D. Tho- 164
mas agit de scientia Dei respectu futurorum contingentium, recurrit ad illorum præsentiam in æternitate, ut demonstret illa certo a Deo cognosci: sicut videri potest in 1. dist. 38. q. 1. art. 5. & aliis in locis infra referendis: Ergo non existimat Deum ea præscire in suo decreto efficaci, & absoluto. Consequentia probatur: si enim Deus ea cognosceret in suo decreto, superfluum esset & vanum recurrere ad illorum præsentiam in æternitate, ad reddendam rationem certitudinis divinæ præscientiæ; cum ea remota, Deus in suo decreto ea certo præsciret: ut enim antea dicebamus, in caussis infallibili & immutabili, potest certo, & infallibiliter cognosci effectus.

Confirmatur: D. Thomas loco jam citato, hoc statuit discrimen inter effectus necessarios, & contingentes, seu liberos, quod primi possunt certo cognosci in suis caussis, non autem secundi: At hoc discrimen nullum esset, si præscientia Dei respectu futurorum sit innixa decreto, & in eo fundata: Ergo tali medio innititur. Minor probatur. Vel enim D. Thomas separaret tale decretum a determinatione caussarum secundarum, vel non? Si primum, sequeretur quod effectus saltem naturales & necessarii, quales sunt illuminatio Solis, calefactio ignis &c. possent a Deo certo cognosci ut futuri, in caussis secundis, independenter a decreto prædeterminante, quod repugnat doctrinæ Thomistarum, qui prædeterminationem physicam, non solum in caussis liberis, & contingentibus, sed etiam in naturalibus, & necessariis, docent esse necessariam ad operandum. Secundum vero dici non potest, alioquin falsum esset quod ibidem docet S. Thomas, nempe futura contingentia non posse certo cognosci in suis caussis: ut enim antea dicebamus, illa non minus certo cognoscuntur in caussis secundis, prout subsunt divino decreto illas determinanti & applicanti ad agendum, quam in ipsomet decreto prædeterminante.

Ad objectionem respondeo primo, negando Antecedens: 166
falsum enim est, quod quando D. Thomas agit de scientia Dei respectu futurorum contingentium, semper recurrat ad præsentiam suæ æternitatis, & non faciat mentionem divini decreti. Ut enim constat ex pluribus testimoniis §. 2. relatis, S. Doctor, nec semel, nec obscure, medium illud expressit; præsertim lib. 1. contra Gent. c. 68. & lib. 3. cap. 56. Immo & in ipso loco in argumento citato, scilicet in 1. sent. dist. 38. utrumque medium indicavit, præsentiam scilicet rerum in æternitate, & divinum decretum, ut supra annotavimus; dicit enim ibidem: *Deus non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cujus potestate res erat futura, sed ipsum rei intuebatur &c.*

Respondeo secundo, quod quamvis D. Thomas forma- 167
liter, & in terminis, tale medium non expressisset, illud tamen, per manifestam illationem deducitur cum ex illo principio, quod sæpe repetit & inculcat, tamquam præcipuum suæ doctrinæ fundamentum; nimirum Deum nihil cognoscere extra se, sed omnia intueri in seipso, & in sua essentia tamquam in caussa, nam divina essentia non est caussa rerum, nec illas repræsentat ut existentes, aut futuras, nisi ut modificata, & determinata, per liberum suæ voluntatis decretum. Tum ex alio quo asserit, scire divinum, respectu futurorum contingentium, subjacere libertati voluntatis: scientia enim quæ subjacet libertati voluntatis divinæ, subjacet divino decreto, illique ut medio innititur, ut supra dicebamus.

Respondeo tertio, quod quando D. Thomas, ut osten- 168
dat Deum certo cognoscere futura contingentia; recurrit ad præsentiam illorum in æternitate, non excludit divinum decretum, sed illud supponit, & virtualiter exprimit: ideo enim futura contingentia sunt præsentia realiter in æternitate, quia ex efficaci decreto divinæ voluntatis, sunt futura in propria mensura, & in aliqua temporis differentia. Unde prius prioritate *a quo* seu naturæ, cognoscuntur ut futura, ratione divini decreti, quo extrahuntur a statu mere possibilitatis, quam ut præsentia in æternitate. Ratio autem cur D. Thomas sæpissime ad talem præsentiam recurrat, duplex assignari potest. Prima est, quia intendit demonstrare quomodo Deus cognoscat futura contingentia, per scientiam non solum certam & infallibilem, sed etiam intuitivam, & visionis, ad quam (ut infra ostendemus art. 8.) necessario requiritur realis præsentia & existentia sui objecti, in ea saltem mensura, qua talis cognitio mensuratur.

169 Secunda ratio est, Quia S. Doctor intendit declarare, & exponere, quomodo scientia futurorum contingentium in Deo sit certa & infallibilis omnibus modis; nec habeat solum certitudinem, & infallibilitatem ex parte medii in quo fundatur, sed etiam ex parte objecti quod attingit, & contemplatur. Illud enim quando cognoscitur ut præsens in æternitate, ratione talis præsentialitatis (ut infra declarabimus) est aliquo modo magis certum, quam prout cognoscitur ut futurum, & ut determinatum ad habendam aliquando existentiam in tempore, ratione divini decreti efficacis & infallibilis.

170 Qui plura cupit legat P. Thomam Lemos tract. de vero modo quo Deus futura contingentia cognoscit cap. 20. ibi enim plures & egregias adducit rationes, quare S. Thomas tractans quæstionem de cognitione divina respectu futurorum contingentium, recurrit semper ad coexistentiam eorum in æternitate. „ Prima est, ut S. Doctor perfectissimum modum cognoscendi futura Deo tribueret, qui „ est non solum futura in caussa sua ad illa determinata „ cognoscere, sed etiam in seipsis & in suis propriis existentiis ea videre, ad quod requiritur eorum præsentia „ in æternitate.

„ Secundo, Ideo in hac præsentia & coexistentia rerum „ in æternitate potissime insistit S. Doctor, ut quæstionem „ de scientia Dei & illius cognitione ex propriis tractet, „ quia scientia Dei ex propriis, & sub præcisa ratione „ scientiæ & cognitionis, nec efficaciam caussandi habet, „ est futurorum caussa, sed hoc habet aliunde, scilicet „ ex actu divinæ voluntatis annexo, ut notum est; unde „ non habet ex se illa caussare, quin potius caussata præsupponit, ut ea cognoscat. Unde si per impossibile contingentia essent futura independenter a divina voluntate atque a scientia divina quæ actum divinæ voluntatis haberet annexum, adhuc ex propria ratione scientiæ, & cognitionis divinæ quæ mensuratur æternitate, „ posset certitudo divinæ scientiæ & cognitionis ostendi „ ex coexistentia futurorum ad æternitatem. Ob hanc „ igitur rationem tractans S. Thomas quæstionem de certitudine divinæ cognitionis respectu futurorum contingentium, præcipue illam fundat super coexistentiam illorum in æternitate, ut ex propriis scientiæ divinæ illius certitudinem ostenderet circa futura contingentia.

„ Præterea alia ratione ad id motus fuit S. Thomas, „ quæ & talis est: Scientia Dei a seipsa, & ex sibi propriis, habet mensurari æternitate tamquam propria mensura, atque habere coexistentiam ad omnia quæ habuerunt vel habitura sunt esse in aliqua temporis differentia. Non tamen habet a seipsa scientia divina caussam esse determinantem futura, sed id habet a voluntate; ut ergo ex propriis principiis scientiæ procederet, cum agit de cognitione divinæ scientiæ circa „ futura contingentia, illam rationem adhibuit, quæ est „ de coexistentia futurorum in æternitate, quæ ex propriis divinæ cognitionis oritur; sicut cum agit de ipsa „ scientia, quatenus est caussa rerum, illam apposuit quæ „ sumitur ex efficacia divinæ voluntatis, ut patet q. 19. „ prima partis.

„ Demum potissima ratio ob quam S. Thomas agens de „ cognitione divina circa contingentia futura, semper ad „ coexistentiam futurorum in æternitate recurrit, non ita „ faciens expressam mentionem alterius, quæ procedit „ de efficaci determinatione divinæ voluntatis, illa fuit: „ quia illa ratio de coexistentia rerum in æternitate, potissimum inserviebat fini quem intendebat S. Doctor, „ qui erat ostendere, quod non obstante contingentia & „ indeterminatione futurorum contingentium, illa certissime a Deo cognoscuntur. Hunc autem finem ratio „ sumpta ex coexistentia futurorum in æternitate mirifice „ exponit; reddit enim rationem quare nihil impediat „ indeterminatio & contingentia futurorum, certitudinem „ divinæ cognitionis, cum ponat ipsa videri a Deo non „ solum in caussis suis, secundum quem modum habent „ indeterminationem & contingentiam, quæ posset obstare „ certitudini cognitionis divinæ, sed videri intuitive in „ seipsis secundum eorum esse actuale quod habent extra „ caussas suas; secundum quam rationem, jam non habent indeterminationem contingentem, sed habent necessitatem ex suppositione, & determinatum esse actuale quo in seipsis existunt; & ut sic offeruntur divinæ „ visioni, qua Deus ea in seipsis determinate ut existentia intuetur. Itaque quia indeterminatio illorum obstabat divinæ certæ cognitioni, ea constituit S. Thomas „ in seipsis determinata per suas actuales existentias respectu æternitatis, ut sic præsentia in seipsis & in suo „ determinato esse, divino conspectui qui æternitate mensuratur, præsententur; ut ea non jam ut indifferentia, „ sed ut jam habentia esse in seipsis determinatum, a Deo „ certissime cognoscantur; non minus, sed multo magis „ quam ego video sedere Socratem. Quamvis quod Socrates sedeat, antequam actu sedeat, indifferens sit & „ contingens; tamen postquam actu sedet, jam habet esse determinatum quod subest certæ visioni.

Ad confirmationem, concessa Majori, neganda est Minor: ad cujus probationem, dicendum est, D. Thomam in eo loco, neque excludere divinum decretum, neque illud includere, sed ab illo abstrahere, non abstractione negativa, sed pure præcisiva (ut supra art. 1. annotavimus) id est ad illud non attendere, sed ad solam determinationem caussarum secundarum. Ibi enim solum intendit docere, quod quia effectus naturales & necessarii, quales sunt ortus Solis, Eclypses, & hujusmodi, sunt necessario, & ex natura rei determinati in suis caussis, possunt in illis certo cognosci, saltem quantum ad rationem specificam (præscindendo etiam a divino decreto) effectus vero liberi, quia in suis caussis sunt omnino indeterminati, non possunt in illis certo cognosci, etiam quantum ad speciem, independenter a decreto, quo caussæ liberæ ad tales actus eliciendos efficaciter prædeterminantur. Quod ut fiat evidentius, 171

Observandum est, quod licet physica prædeterminatio sit necessaria in caussis tam naturalibus, quam liberis ad operandum, non tamen eodem modo: in caussis enim naturalibus, requiritur solum, ut eas determinet ad rationem individualem suarum operationum; non tamen ad illarum rationem specificam, ad quam ex sua natura sunt determinatæ, ut Sol ad illuminationem, ignis ad calefactionem &c. In caussis vero liberis, quantum ad utramque rationem requiritur; quia caussæ liberæ, non solum sunt indifferentes, & indeterminatæ ad rationem individualem, sed etiam ad rationem specificam operationum: a principio autem indifferenti, ut indifferens est, non exit determinatus actus nisi ab aliquo determinetur ad illum: ut ex Commentatore 2. Phys. text. 48. sæpe probat, & docet S. Thomas. Dicimus ergo S. Doctorem, loco in confirmationem citato, solum intendere hoc statuere discrimen inter caussas naturales, & contingentes seu liberas, quod in primis (abstrahendo etiam a divino decreto) possunt certo cognosci effectus naturales & necessarii, saltem quantum ad speciem: quia ad rationem specificam illorum, sunt ex se, & ex sua natura determinatæ. In secundis vero, secluso divino decreto effectus contingentes & liberi, non possunt certo cognosci, etiam quantum ad speciem, quia illæ sunt omnino indifferentes, & indeterminatæ ad rationem specificam suarum operationum. 172

§. VI.

Solvuntur objectiones.

Objicies secundo: In caussa remota & universali, non potest certo & infallibiliter cognosci effectus, v. g. in motu Solis, non potest certo cognosci generatio plantæ: cum enim virtus caussæ remotæ & universalis, recipiatur in caussa proxima & particulari, ab illa modificatur & determinatur, & interdum impeditur ne certo, & infallibiliter producat suum effectum, sicut virtus Solis modificatur in planta, & ex defectu virtutis generativæ illius interdum impeditur ne flores vel fructus producat: unde cum divinum decretum, sit caussa tantum remota & universalis rerum contingentium, & actuum nostrorum liberorum, & ejus virtus, quamvis infinita, modificetur in caussa libera in qua recipitur, & interdum ex defectu illius impediatur ne suum effectum consequatur, non potest habere rationem medii, in quo Deus omnino certo, & infallibiliter, futura contingentia & libera cognoscat. 173

Hoc argumentum confirmari potest egregio D. Thomæ testimonio, desumpto ex 1. sent. dist. 38. q. 1. art. 5. ubi sic discurrit: *Quandocumque sunt caussæ multæ ordinatæ, effectus ultimus non sequitur caussam primam, in necessitate & contingentia, sed caussam proximam: quia virtus caussæ primæ recipitur in caussa secunda, secundum modum caussæ secundæ; effectus enim ille non procedit a caussa prima, nisi secundum quod virtus caussæ primæ recipitur in caussa secunda, ut patet in floritione arboris, cujus caussa remota est motus Solis, proxima autem virtus generativa plantæ, floritio autem potest impedire per impeditionem virtutis generativæ, licet motus Solis sit invariabilis. Similiter autem scientia Dei est invariabilis caussa rerum, sed effectus producuntur ab ipsa per operationes caussarum secundarum: & ideo mediantibus caussis secundis necessariis, producit effectus necessarios, ut motum Solis, & hujusmodi; sed mediantibus caussis secundis contingentibus, producit effectus contingentes.*

Ad objectionem respondeo, distinguendo Antecedens: In determinatione caussæ remotæ & universalis, effectus non potest certo cognosci: quando caussa remota & universalis est impedibilis a proxima, & particulari, concedo. Quando non est impedibilis, nego. Decretum autem divinum, cum sit infinitæ virtutis & efficaciæ, impediri non potest a caussis secundis contingentibus, vel liberis, ne suum effectum consequatur: non solum quantum ad ejus substantiam, sed etiam quantum ad modum libertatis & contingentiæ, 174

Ad exemplum quod adducitur de Sole, dicendum est duplex esse notabile discrimen inter concursum Dei, qui est prima

prima & universalissima caussa, & concursum Solis, & aliarum caussarum secundarum universalium. In primis enim, cum concursus Solis, & aliorum corporum cælestium, sit virtutis & efficaciæ finitæ & limitatæ, impediri potest ex defectu & imperfectione caussæ proximæ, ne suum effectum consequatur: ut patet in floritione arboris, quæ impediri potest ex defectu virtutis generativæ plantæ. Virtus autem primæ & universalissimæ caussæ, cum sit infinita ac illimitata, impediri non potest a caussis secundis, etiam contingentibus & liberis, ne suum effectum consequatur & quantum ad substantiam, & quantum ad modum necessitatis, vel libertatis quem intendit. Ut enim dicit S. Doctor 1. 2. q. 112. art. 3. *Si ex intentione Dei moventis erit, quod homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur: secundum illud* Joann. 6. *Omnis qui audivit a Patre, & didicit, venit ad me.* Et 2. 2. q. 24. art. 11. in corp. *Virtus Spiritus Sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit. Unde impossibile est, hæc duo simul esse vera, quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum caritatis, & quod ipse caritatem amittat peccando.* Quam Doctrinam hausit S. Doctor ex Scriptura, & SS. Patribus. Dicitur enim Isaiæ 46. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Esther 13. *Domine rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tua resistere voluntati.* Isaiæ 14. *Dominus Deus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? & manus ejus extenta, & quis avertet eam?* Item D. Augustinus de corrept. & gratia cap. 14. *Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium: sic enim velle & nolle, volentis aut nolentis est in potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Denique Sanctus Prosper in carmine de ingratis, habet hunc versum:

Haud dubio impletur, quidquid vult summa potestas.

Secundum discrimen quod inter concursum Dei, & caussarum secundarum universalium reperitur, consistit in eo quod caussæ secundæ universales per se primo attingunt in suis effectibus, rationes communes aut genericas, puta viventis, aut corporis corruptibilis; quæ cum sint potentiales, & determinabiles, etiam concursus illarum est indifferens, potentialis, ac determinabilis a caussis inferioribus, & particularibus. Caussa autem prima, & universalissima, cum per se primo attingat in omnibus rebus creatis, rationem entis, & actualitatem existentiæ, quæ non est potentialis, & determinabilis, sed actualis, & determinativa; non potest etiam ejus concursus esse indifferens, & determinabilis a caussis secundis, etiam liberis; sed potius eas debet determinare & applicare ad agendum, conformiter ad illarum naturam.

Ad auctoritatem vero D. Thomæ in confirmatione adductam, dicendum est, quod S. Doctor loco citato, solum intendit docere, quod infallibilitas divinæ præscientiæ, non præjudicat libertati & contingentiæ rerum: quia quamvis scientia divina, ut applicata per decretum, sit invariabilis caussa rerum; tamen quia Deus attemperat, & accommodat suum concursum, suamque motionem naturis rerum, quas movet, & applicat ad agendum; ita ut caussas necessarias & naturales moveat ad unum per modum naturæ, liberas vero ad unum per modum liberi, & relinquendo potentiam ad oppositum, ac præsupposita in intellectu indifferentia objectiva judicii, quæ est proxima radix libertatis: ideo divina scientia, quamvis infallibilis, & invariabilis, non tollit, sed potius efficit, & caussat libertatem, & contingentiam in rebus creatis. Et hoc tantum sensu, docet D. Thomas, quod virtus seu motio caussæ primæ modificatur & determinatur a caussis secundis, in quibus recipitur: quatenus scilicet caussa prima attemperat & accommodat suum concursum, suamque motionem, naturæ illarum; quod est illam determinari a caussis secundis, materialiter tantum & objective.

175 Objicies tertio: Si scientia Dei respectu futurorum absolutorum sit fundata in decreto, sequitur scientiam visionis in Deo, differre attributaliter, a scientia pure possibilium: Consequens est falsum, & contra communem Theologorum sententiam; Ergo & Antecedens. Sequela probatur: Distinctio scientiarum sumitur ex parte motivi seu medii: At si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum, a medio scientiæ possibilium: Ergo virtualiter distinguetur ab illa. Probatur Minor: Motivum seu medium in quo Deus possibilia cognoscit, est omnipotentia: At hæc a decreto libero distinguitur virtualiter, cum juxta communem Thomistarum sententiam, omnipotentia in Deo, sit intellectus ejus practicus, ut connotans voluntatem, & producens res ad extra, per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut constat ex dictis articulo ultimo præcedentis disputationis: Ergo si scientia visionis sit fundata in decreto, habebit medium virtualiter distinctum a medio scientiæ possibilium.

176 Respondeo decretum liberum non esse motivum, seu medium, in quo Deus cognoscit futura; per modum rationis formalis, sed solum per modum applicationis omnipotentiæ, in qua, ut per decretum applicata, cognoscuntur futura; ingrediente omnipotentia ut ratione formali objectiva, & decreto ut conditione applicante. Cum enim repræsentatio creaturarum in Deo, super continentiam illarum fundetur: decretum autem non sit ratio continendi illas, sed applicatio tantum omnipotentiæ, ratione cujus Deus illas præcontinet; consequens est ut decretum, nec sit, nec esse possit ex parte objecti, ratio formalis repræsentandi illas. Juxta quam doctrinam, facilis est responsio ad argumentum. Nam ut inter prædictas scientias, esset virtualis distinctio, deberet distinctio virtualis inveniri non solum in conditione applicante, sed etiam inter illorum motiva: quod non contingit in præsenti. Ita Illustrissimus Dominus Godoy, Oxomensis Episcopus, in manuscriptis Tractatus de scientia Dei.

§. VII.

Diluitur aliud argumentum ex læsione libertatis.

Objicies ultimo: Si præscientia Dei respectu futurorum absolutorum, sit fundata in decreto efficaci & absoluto, non poterit ejus infallibilitas conciliari cum libertate, & contingentia rerum. Vel enim caussæ liberæ possunt resistere tali decreto, & motioni, vel non? Si primum, divina præscientia poterit falli, quia oppositum ejus quod Deus præscivit, poterit evenire. Si secundum, destruetur libertas; cum de ratione caussæ liberæ sit, quod possit resistere divino decreto, ejusque motioni, & facere oppositum ejus quod Deus decrevit, & præscivit. 177

Respondeo primo, Illud argumentum posse facile retorqueri in Adversarios; cum enim divinum decretum sit non solum prima caussa determinatæ futuritionis in rebus, sed etiam primum principium, primaque veluti radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut supra art. 3. §. 3. ostensum fuit, si præscientia Dei respectu futurorum, sit independens a decreto, eoque anterior: neque erit certa & infallibilis, cum ante decretum, nihil sit cognoscibile, ut certo futurum; neque res erunt futuræ libere, & contingenter, sed necessario, & ex natura rei; quia erunt futuræ, ante primum principium, & primam radicem totius libertatis, & contingentiæ, & ex vi, ac natura oppositionis contradictoriæ, quæ est caussa necessaria necessitate absoluta, ut ibidem arguebamus. Unde tantum abest, quod sententia Adversariorum idonea sit ad concordiam infallibilitatis divinæ præscientiæ, cum libertate creata explicandam; quin potius utramque prorsus tollat ac destruat, ipsamque hominis libertatem, in suo primo principio præfocet, & extinguat, ut ibidem pluribus argumentis demonstravimus. Quare eorum sententia, non concordia, sed potius discordia libertatis cum divina præscientia, appellanda est.

Respondeo secundo, negando sequelam Majoris, ad cujus probationem, dicendum est, caussas liberas posse resistere seu dissentire divino decreto, & ejus motioni, potentia antecedenti, & in sensu diviso, non tamen potentia consequenti, & in sensu composito; ita ut de facto conjungatur & componatur actualis resistentia seu dissensus, cum divino decreto, ejusque motione. Sicut etiam dicere tenentur omnes defensores gratiæ congruæ; illa enim nunquam de facto conjungitur cum actuali resistentia, seu dissensu. Quia ergo caussæ liberæ prout subsunt divino decreto, ejusque motioni, servant potentiam ad resistendum, & ad eliciendum actum oppositum, non læditur illarum libertas; sed quia de facto nunquam resistunt, nec unquam conjungitur actualis dissensus cum decreto efficaci, & motione ipsius; divina præscientia quæ in illo fundatur, nunquam fallitur. Et sic illa duo extrema, quæ videntur inter se opposita, facile conciliantur, & in concordiam adducuntur. 178

Ratio autem fundamentalis talis concordiæ, petitur ex efficacia voluntatis divinæ, quæ attingit non solum substantiam nostrorum actuum, sed etiam modum libertatis, qui reperitur in illis: ut docet D. Thomas locis supra citatis, præsertim 1. part. q. 10. artic. 8. in corp. & in resp. ad 2. ubi sic habet: *Ex hoc quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter vel necessario, quia sic vult fieri Deus.* Quæ verba valde notanda sunt, illa enim ad vivum exprimunt infinitam illam efficaciam divinæ voluntatis, dativam & caussativam libertatis, quia est infinite efficax, & quia ei resisti non potest. Unde id quod Adversarii putant maxime nocere libertati, scilicet quod non possit homo divino decreto, ejusque motioni, resistere (intelligo potentia consequenti, & in sensu composito) est id quod maxime illam firmat, & statuit: si enim ei non potest resisti, & illa vult ut libere operemur, firmum & certum est, quod libere operabimur. Quam etiam doctrinam expresse tradit Anselmus, cujus nomine, in hac materia, maxime abuntur Adversarii. Ille enim in concordia prædest. cap. 1. sic loquitur: *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse: si Deus vult voluntatem hominum, nulla cogi vel prohiberi necessitate* ad ve-

ad volendum, tunc necesse est voluntatem esse liberam, & esse quod vult.

180 Dices, Idem Anselmus lib. 1, *cur Deus homo* cap. 18. docet quod omnis suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate & electione nostræ voluntatis, tollit libertatem: Sed divinum decretum, & ejus motio est aliqua suppositio antecedens, quæ non descendit ex libertate, & electione nostræ voluntatis: Ergo tollit ejus libertatem.

181 Respondeo primo, negando absolute Majorem: Indifferentia enim objectiva judicii, est aliqua suppositio, quæ antecedit electionem nostræ voluntatis, & tamen non tollit, sed potius caussat libertatem. Item in sententia Adversariorum, scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, est caussa futuritionis rerum, ac proinde aliqua suppositio illam antecedens (cum omnis caussa debeat esse prior, saltem natura, suo effectu) & tamen non tollit libertatem, & contingentiam rerum, ut illi profitentur. Nec Anselmus unquam dixit, quod suppositio antecedens tollat libertatem, sed suppositio necessitans, & orta ex caussis naturalibus & necessariis; sicut Solem oriri necessarium est, quo exemplo ipsemet utitur. Immo Sylvius in opusculo de primo motore, & Doctores Lovanienses in justificatione Censuræ, affirmant hanc propositionem: *Quidquid ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, hoc inimpedibile est, & necessarium*, quam olim docebat quidam Petrus de Vivo, Philosophiæ in Universitate Lovaniensi Professor, fuisse a Sixto IV. anno 1476. tamquam erroneam damnatam, & proscriptam. De quo rursus in Tractatu de Prædestinatione disp. 6. art. 7. §. 6.

182 Respondeo secundo, D. Thomam (suppresso Anselmi nomine) hoc idem argumentum, iisdem fere terminis sibi proponere 1. p. q. 19. art. 8. ubi tertio loco sibi objicit: *Illud quod habet necessitatem ex priori, est necessarium absolute: Sed res creatæ a Deo, comparantur ad voluntatem divinam, sicut ad aliquid prius, a quo habent necessitatem: sequitur ergo quod omne quod Deus vult, sit necessarium absolute*: Cui argumento sic respondet: *Ad tertium dicendum, quod posteriora habent necessitatem a prioribus, secundum modum priorum: unde & ea quæ fiunt a voluntate divina, eadem necessitatem habent, qualem Deus vult ea habere, scilicet vel absolutam, vel conditionalem tantum, & sic non omnia fiunt necessaria absolute.* Quibus verbis significat, quod quamvis decretum voluntatis divinæ, in quo fundatur præscientia futurorum, antecedat actus nostros liberos, prioritate naturæ, & caussalitatis; non tamen destruit eorum libertatem, vel ullam in eos inducit necessitatem, nisi infallibilitatis & consequentiæ, quæ libertati non præjudicat: *Quia* (inquit) *posteriora habent necessitatem a prioribus, secundum modum priorum, & qualem prior a voluntate ea habere*: divina autem voluntas, quæ ratione suæ infinitæ efficaciæ, est prima radix libertatis & contingentiæ rerum, non vult nostros actus liberos quos prædefinit, aliam habere necessitatem, quam infallibilitatis & consequentiæ. Videri etiam potest S. Doctor 1. Periherm. lect. 14. & q. 23. de Verit. art. 5. ad 1. ubi idem argumentum, quod est palmarium apud Adversarios, sibi opponit, nec alio modo dissolvit.

183 Respondeo tertio, distinguendo illam propositionem: Omnis suppositio antecedens, quæ non oritur ex nostra libertate, vel ex radice & principio illius, eam tollit: concedo. Si oriatur a nostra libertate, vel ab ejus principio, & radice: nego. Suppositio autem decreti prædeterminantis, in quo fundatur præscientia futurorum, licet non procedat ab ipsa libertate, & electione voluntatis humanæ, oritur tamen ab ejus primo principio, primaque veluti radice, efficacia scilicet divinæ voluntatis, quæ ut docet D. Thomas, locis supra citatis, est primum principium, primaque veluti radix libertatis, & contingentiæ rerum. Addo quod Deus, ut dicit Augustinus de Corrept. & gratia cap. 14. magis habet in sua potestate voluntates hominum, quam ipsi homines: unde si suppositio, quæ descendit ex potestate, & dominio nostræ voluntatis, non tollit ejus libertatem; a fortiori, nec illa quæ descendit a Deo, tamquam a primo libero, & supremo Domino nostrarum voluntatum. Addo etiam, quod D. Thomas 3. contra Gent. cap. 88. & aliis in locis alibi referendis, docet Deum non debere considerari, tamquam aliquod agens extrinsecum respectu nostræ voluntatis, eo modo quo alia agentia creata, sed potius ut intime illi conjunctum, tamquam auctor & principium ejus libertatis; unde sicut suppositio quæ oritur ab indifferenti judicio rationis, quamvis antecedat electionem nostræ voluntatis, non tollit tamen ejus libertatem, quia oritur ex aliqua potentia homini intrinseca, scilicet intellectu; ita similiter, quamvis suppositio divini decreti, & motionis illius antecedat actus nostros liberos, prioritate naturæ, & caussalitatis, non lædit tamen eorum libertatem, quia similiter oritur ab aliquo principio intrinseco, scilicet Deo, qui nobis intimior est, quam nos ipsi, & qui est veluti anima nostræ animæ: *In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus*, ut dicitur Act. 18. Sed de hoc plura infra, ubi concordiam libertatis nostræ, cum divino decreto prædeterminante fuse exponemus.

ARTICULUS VI.

In quo medio Deus peccata futura cognoscat?

§. I.

Præmittenda ad resolutionem difficultatis.

NOtandum primo, peccatum duo importare, unum de materiali, entitatem scilicet physicam, & positivam actus mali, & peccaminosi; & aliud de formali, ipsam nempe malitiam, & deformitatem; seu deviationem a regulis morum; sive in solo privativo, sive in positivo, ut connotante privationem, consistat: de quo in Tractatu de Peccatis disp. 6. art. 1. 184

Notandum secundo, duplex esse decretum in Deo: Unum positivum, quo decernit positive concurrere ad entitatem cujuscunque actionis, sive bonæ, sive malæ; aliud permissivum, quo statuit permittere malitiam peccati, & denegare auxilium speciale ad illam evitandam; de ratione enim universalis provisoris est, permittere aliquos defectus, tam in ordine morali, quam naturali, ut inde magis reluceat pulcritudo universi, & manifestetur ordo suæ justitiæ. Unde Augustinus in Enchir. c. 95. *Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.* Quibus verbis, utrumque decretum, permissivum scilicet & positivum, clare expressit. Et D. Thomas in hac quæstione art. 9. ad 3. *Illa solum sunt futura, quæ Deus permittit esse, vel vult esse.* Ubi per permissionem tangit peccata, quæ Deus permittit, & non vult: per volitionem vero, significat bona quæ Deus non solum permittit, sed etiam vult, & approbat, atque positive decernit. 185

Notandum tertio, quod aliud est dicere, liberum arbitrium creatum, esse defectibile ex natura sua, & aliud ipsum ex se, & ex sua natura, esse determinatum ad malum. Illud enim est veritas Catholica; hoc autem est error etiam contra lumen naturale. Illud possibilitatem dicit deficiendi a fine, & a lege Dei; quia facultas liberi arbitrii, non est ipsa regula suarum actionum; hoc autem refert determinationem ad malum in Auctorem naturæ, qui liberum arbitrium producit; quæ est Manichæorum hæresis. Illud, ut sæpe docent SS. Augustinus & Thomas, competit libero arbitrio, quia est productum ex nihilo; hoc autem inclinationi naturali ejusdem liberi arbitrii repugnat; nam semper tendit ad bonum, verum, vel apparens; cum malum, sub ratione mali, etiam dum peccat, velle non possit. 186

Notandum quarto, duobus modis unum posse consequi infalliliter ad aliud. Primo consecutione physica, seu caussalitatis: sicut proprietates consequuntur ad essentiam, & quilibet effectus ad suam caussam. Secundo consecutione logica, seu illationis; quando scilicet ex positione unius, aliud recte infertur; quamvis non sit ejus caussa; nec physice influat in ejus productionem. Hoc modo ex remotione columnæ, sequitur casus lapidis, qui ab illa sustentatur, & ex remotione salis, corruptio carnium; quia licet caussa per se descensus lapidis, non sit remotio columnæ, sed ejus gravitas: sicut nec subtractio salis, caussa per se corruptionis carnium, sed mixtio & pugna quatuor primarum qualitatum, consequitur tamen infalliliter ad illam, tamquam ad removens prohibens. 187

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

DIco igitur, Peccata futura, quantum ad id quod in illis privationis est, & defectus, seu malitiæ moralis, a Deo cognosci in decreto permissivo. Quantum vero, ad id quod in eis est entitatis, & bonitatis transcendentalis, cognosci in decreto positivo concurrendi ad illorum entitatem. Demum quantum ad utramque rationem, clare ab illo videri, in præsentia suæ æternitatis. Ita communiter docent nostri Thomistæ, & alii scientiæ mediæ impugnatores. 188

Probatur prima pars ratione fundamentali. Illud quod habet infallibilem connexionem cum alio, potest in illo certe cognosci, ut constat ex supra dictis: At illud quod in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum, cum decreto permissivo; sicut & illud quod in illo est entitatis, & bonitatis transcendentalis, infallibiliter connectitur cum decreto concurrendi positive ad entitatem actus mali & peccaminosi: Ergo peccata futura, quantum ad id quod in illis est privationis & defectus, seu malitiæ moralis, a Deo cognoscuntur in decreto permissivo: quantum vero ad id quod in eis est entitatis & bonitatis transcendentalis, videntur ab illo in decreto positivo. Major patet, Minor etiam quantum ad secundam partem, est certa; cum enim decretum, quo Deus statuit positive influere in entitatem physicam actuum malorum, sit caussa illius, cum ea habet infallibilem nexum, talisque entitas ad illud consequitur, non solum consecutione logica,

gica, & illationis; sed etiam consecutione physica, & caussalitatis, sicut quilibet effectus consequitur ad suam caussam; cum enim illa sit bona transcendentaliter, non potest subterfugere divinam caussalitatem. Unde Anselmus in libro de præscientia & libero arbitrio cap. 10. *Audacia est dicere aliquod esse ens, quod non sit ab ente primo.* Probatur vero quantum ad primam, in qua præcipue consistit difficultas hujus quæstionis, Decretum permissivum est decretum non impediendi peccatum, & denegandi auxilium speciale ad illud evitandum, ut exposuimus in secundo notabili: Sed malitia & deformitas peccati, ad talem auxilii denegationem infalliliter consequitur, non quidem consecutione physica, & caussalitatis, sed consecutione logica, & illationis: Ergo quod in peccato privationis est & defectus, habet infallibilem nexum cum decreto permissivo. Minor probatur. Licet enim tale decretum denegandi auxilium efficax, non sit radix & caussa peccati, sed ipsa defectibilitas, & malitia voluntatis humanæ, habet tamen infallibilem cum eo connexionem, nam sicut ex suspensione divini concursus, quantum ad esse, sequitur annihilatio creaturæ; ita ex permissione peccandi, & suspensione concursus gratiæ, & auxilii efficacis, sequitur infalliliter peccatum, & defectus in operando; non per modum influentiæ, sed per modum remotionis caussæ prohibentis: eo fere modo, quod ex remotione salis sequitur corruptio carnium, & ex remotione columnæ casus lapidis, qui ab illa sustentatur. 189

Ratio autem fundamentalis hujus veritatis & doctrinæ, ex Tractatu de gratia sumenda est. Docent enim Theologi cum S. Thoma q. 24. de Verit. art. 14. hominem in statu naturæ lapsæ, nullum posse facere bonum arduum, nec vincere gravem tentationem, sine speciali auxilio gratiæ roborantis ipsam naturam infirmam, & peccato originali fauciatam, ac debilitatam, unde cum vitare peccatum, & vincere gravem tentationem, qua homo movetur, & incitatur ad illud, vel a diabolo, vel a concupiscentia, sit aliquod bonum arduum & difficile, non potest homo illud præstare, sine speciali auxilio gratiæ, non potest, inquam, potentia consequenti, & quæ sit conjuncta cum actu, licet ratione auxiliorum communium, & gratiæ sufficientis (quam, ut suppono, Deus nemini unquam denegat, nisi ei impedimentum ponat) id possit, potentia antecedenti, & pure possibilitatis. Quare si Deus ex inscrutabili judicio suæ justitiæ, interdum nobis aperto, interdum nobis occulto, semper tamen justo (ut cum Augustino loquar) decernat denegare homini tale auxilium efficax ad vincendam tentationem, & eliciendum actum v. g. fidei, spei, vel caritatis ad quem ex præcepto tenetur, illique præbeat concursum necessarium ad operandum, quem in ratione caussæ primæ, & universalis provisoris, tenetur concedere ad omnes actus, sive bonos, sive malos (qui concursus secundum doctrinam Thomistarum, non solum debet esse simultaneus, & concomitans; sed etiam prævius, & applicans caussas secundas ad operandum) infalliliter peccabit, & operabitur actum malum, & rectæ rationi, ac legi divinæ difformem. Operabitur quidem, ex vi divini concursus, & motionis illum applicantis ad agendum, & ad producendam in suis actibus rationem entis, & actualitatem existentiæ, & operationis, qui sunt effectus per se primo correspondentes enti per essentiam, ac primæ & universalissimæ caussæ. Peccabit vero ex propria malitia, & defectibilitate, per quam se subtrahet a rectitudine divini concursus, & conformitatis cum lege: peccare enim ut dicit Augustinus, non est efficere, sed deficere. Licet enim, supposita denegatione auxilii efficacis ad actum fidei, vel caritatis, ad quem homo tenetur (ut supponimus) ratione auxilii sufficientis possit actum caritatis elicere, & resistere tentationi in actum contrarium inclinanti: ex propria tamen malitia, & defectibilitate, infallibiliter tentationi succumbet, & peccabit, non eliciendo actum caritatis ad quem tenetur, sed alium cum eo incompossibilem: suppono enim ex Tractatu de peccatis, non dari omissionem culpabilem, absque aliquo actu, eam antecedente, vel concomitante.

190 Confirmatur: Deus certo scit, quod si non conservaret creaturam in suo esse, statim redigeretur in nihilum; quoniam creatura seipsam conservare non potest, Creatore suo illam non conservante. Juxta illud Prophetæ Psal. 103. *Avertente autem te faciem, turbabuntur, auferes spiritum eorum, & deficiens, & in pulverem suum revertentur.* Ergo etiam scit, quod si ipse non conservet hominem in bono rationis, per aliquod auxilium speciale, ipsum præservans a peccato, homo ipse non conservabit se, sed infallibiliter peccabit: Ergo in decreto quo statuit non dare auxilium illud speciale, tali tempore, & loco quo homo tenetur bonum operari, & a tali vel tali peccato abstinere; certo scit, quod homo infallibiliter peccabit; ac deficiet a rectitudine rationis. Quare dicitur Psal. 80. *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Quibus verbis significatur, Deo deserente peccatorem, per denegationem auxilii specialis, quod illi concedere non tenetur, illum infallibiliter peccaturum. Et in Concilio Arauf. 2. cap. 19. sic dicitur: *Natura humana, etiam si in illa integritate in qua est condita permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret.* Et Innocentius Papa Epist. 25. ad Concilium Carthag. *Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freni confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Quo nihil clarius dici potuit in favorem nostræ sententiæ. Denique D. Augustinus sæpe repetit, quod *liberum arbitrium ad malum sufficit: ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.*

Secunda pars conclusionis, quæ asserit Deum supposito decreto permittendi malitiam peccati, & positive concurrendi ad illius entitatem, videre & contemplari omnia peccata futura, ut præsentia in mensura suæ æternitatis, constabit ex dicendis articulo sequenti; ubi ostendemus, omnia quæ futura sunt in aliqua differentia temporis, esse Deo præsentia in sua æternitate, non solum objective, & intentionaliter, ratione divinæ præscientiæ, quæ illa ab æterno cognoscit; sed etiam realiter & physice, ratione suæ æternitatis, quæ propter suam infinitatem, ad omnia præsentia, præterita, & futura se extendit, eaque sinu suo vastissimo complectitur. 191

§. III.

Solutio objectionum.

OBjiciunt in primis Recentiores. Ut aliquid habeat rationem medii ducentis in cognitionem alterius, debet habere certam, & infallibilem cum eo connexionem: Sed decretum permissivum non habet certam & infallibilem connexionem cum peccatis futuris: Ergo in eo tamquam in medio non potest Deus illa certo præscire. Major patet, Minor probatur. Decretum permissivum duo importat, scilicet propositum non impediendi peccatum, in quo includitur suspensio auxilii efficacis ad resistendum gravi tentationi, vel ad faciendum actum virtutis oppositum; & propositum concurrendi ad entitatem peccati, & dandi ex parte caussæ primæ, omnia quæ sunt necessaria caussæ secundæ ad agendum. Sed decretum permissivum, ut hæc duo importat, non habet infallibilem connexionem cum futuritione peccati: Ergo illud cum peccatis futuris, infallibilem connexionem non habet. Major constat, Minor quantum ad utramque partem probatur. In primis enim decretum permissivum non potest habere infallibilem connexionem cum peccatis futuris, ratione suspensionis & denegationis auxilii specialis, alias sequeretur, quod voluntas sibi ipsi relicta, cum solo concursu generali, esset ex se determinata ad malum, quod est Manichæorum & Lutheranorum hæresis; sequeretur etiam, quod voluntas humana, cum solo concursu generali, non posset operari aliquod opus morale bonum, quod est contra D. Thomam, & communem Discipulorum ejus sententiam. Probatur etiam quantum ad secundam partem. Si enim Deus haberet propositum, seu decretum prædeterminandi voluntatem creatam ad materiale peccati, sive ad actum qui hic & nunc non potest exerceri sine malitia, esset caussa peccati: qui enim vult & caussat aliquid, a quo malitia ita inseparabilis est, ut non possit poni sine illa, eam consequenter vult, & caussat: sicut qui producit essentiam, caussat proprietates, quæ cum ipsa connectuntur, & ad illam sequuntur infallibiliter. 192

Confirmatur; Ille qui removet columnam, a qua sustentatur lapis, vel qui subtrahit salem, quo carnes conservantur, censetur esse caussa saltem moralis & indirecta casus lapidis, & corruptionis carnium: Ergo similiter, si Deus subtrahat homini auxilium efficax, ex cujus denegatione sequitur infalliliter peccatum, & defectus in operando; erit caussa, saltem moralis & indirecta, actus mali & peccaminosi. 193

Confirmatur amplius: Si affirmatio sit caussa affirmationis, negatio erit caussa negationis: Sed collatio gratiæ efficacis, est caussa conservans hominem in bono rationis, & illum præservans a peccato: Ergo ejus subtractio, vel denegatio, erit caussa peccati, & deviationis a recta ratione. 194

Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem; ad cujus probationem, nego similiter Minorem, quantum ad utramque partem. Ut enim supra ostendimus, decretum permissivum, quatenus importat propositum denegandi auxilium efficax ad vincendam tentationem, & vitandum peccatum, habet infallibilem connexionem cum malitia, & deformitate peccati, quæ ad talem denegationem infallibiliter consequitur: non consecutione physica, & caussalitatis, sed consecutione logica & illationis, ut supra exposuimus. Similiter propositum concurrendi ad entitatem peccati, & dandi caussæ secundæ omnia quæ sunt necessaria ad agendum, ac proinde appli- 195